

כִּי קְרֹב

רַעְבֵּי שִׁיר קִרְבָּנוֹ הַמִּקְרֹב

שיחת-חג נרחבת ומאלפת עם
הגאון החסיד הרב יוסף הכט
שליט"א, שליח הרבי, רבה
הראשי של אילת וחבר בית
דין רבני חב"ד בארץ הקודש
• על רגעים נאדרים בקודש
בליל הסדר במחיצת הרבי, על
התמנותו לפני עשרות שנים
לרב העיר הצעיר ביותר בארץ
וההוראות המיוחדות שקיבל
מהקודש, על תנופת הפעילות
התורנית בעיר הדרומית
ועל צביונו ותפקידו
של רב בישראל

מִצָּה זוֹ
שְׂאֵנוּ אוֹכְלִים
'החוזר' הגה"ח
רבי יואל כהן זצ"ל

מִצָּוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר
מוֹפְתִים שְׂמִימִים
בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל
הַבַּעַשׂ"ט

דִּי אָכְלוּ אֲבֹהֵתָנָא
חַג הַפֶּסַח בְּבִיאורֵי
חֲסִידוֹת לַדָּף הַיּוֹמִי

כָּאֵלּוּ הוּא יָצָא
מִמִּצְרַיִם
הַתּוֹעֲדוֹת עִם
הַגֶּרֶח"שׁ דִּיטִישׁ

חג הפסח

שלוש מצות וארבע כוסות – אמונה פשוטה והזדהות פנימית

בהכרח שהרב יצמצם את שכלו ויתאים אותו אליו. בסדר ההשפעה עצמו יש שלושה שלבים: (א) תחילת התהליך היא בכך שהרב מוצא את הגדרת ונקודת הרעיון המצומצם שברצונו להעביר לתלמידו, ומבודד אותה משכלו העמוק. (ב) בשלב הבא הרב מרחיב ומפתח במוחו את הרעיון לכל פרטיו. (ג) אחר כך בא השלב של גוף ההשפעה עצמה, הלימוד בפועל של הרב עם התלמיד. גם שלב זה קשור לצמצום השכל – כאשר הרב אומר את השיעור בפני התלמיד, השכל עובר צמצום נוסף. עצם העובדה שהשכל בא ומתלבש במילים, מצמצם אותו עוד יותר. וכאמור, כל זה הוא עדיין השכל כפי שהוא מצד הרב. (ד) רק אחרי כל זה באה הבחינה הרביעית – השכל כפי שהתקבל בכלי שכלו של התלמיד. התווסף פה "שטח המקבל" – דבר השכל כפי שהוא שוכן בשכלו של התלמיד עצמו.

כך גם בנוגע לשתי הבחינות שביציאת מצרים – הגאולה כפי שהייתה בט"ו בניסן, והשלמות שלה במתן תורה: הגאולה ממצרים בט"ו בניסן הייתה כלי-כולה מפני שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, ולא מצד עניינם ועבודתם של ישראל. וכמו שכתוב "ואת ערומם ועריה", ואמרו חז"ל שישאל באותה עת היו ערומים מן המצוות. לכן ביחס לגאולה זו נאמרו רק שלוש לשונות, הרומזות לכך שבשפע כפי שהוא מצד המשפיע ישנן שלוש בחינות בלבד; רק לאחר מכן, במתן תורה, ירדה הגאולה אל ה'כלים' של ישראל. ונקלטה בפנימיותם (כמבואר להלן). לכן ביחס לגאולה זו נאמרו ארבע לשונות, כנגד העניין הרביעי שהתווסף – כלי המקבל, עם ישראל.

כל זמן שהאדם אינו עובד בעצמו לתקן את מידותיו,
גם אם מאירים בו הגיליים הנעלים ביותר, בכל זאת
בפנימיותו הוא עדיין קשור לזוהמת מצרים

דרושה עבודה עצמית

הסיבה לכך ששלמות הגאולה ממצרים הייתה רק בזמן מתן תורה, היא מפני שלמתן תורה קדמה העבודה המיוחדת של ספירת העומר – "וספרתם לכם... שבע שבתות תמימות".

מבואר בחסידות (מאמר וספרתם לכם תשי"א), שבשבע השבועות של ספירת העומר הם כנגד שבע המידות שבנפש האדם. בשבע שבתות אלה, שבין יציאת מצרים לקבלת התורה, על האדם לתקן את שבע המידות שלו – בכל שבוע מידה אחת. ובפירוט יותר: כל אחת משבע המידות כלולה מכל שאר המידות (החסד כולל את החסד שבחסד, הגבורה שבחסד והתפארת שבחסד וכו', וכך גם בשאר המידות). בהתאם לכך, בכל יום משבעת ימי השבוע על האדם לתקן את חלק המידה השייך ליום זה. וכפי שאומרים בנוסח ה"ריבוננו של עולם" שאחר הספירה, "ובכן יהי רצון... שבזכות ספירת העומר שספירתי היום יתוקן מה שפגמתי בספירה חסד שבחסד"; ביום השני – "גבורה שבחסד" וכו'.

רק אחרי עבודה זו של ספירת שבע שבתות תמימות, שבהן מתקן האדם את כל פרטי מידותיו, אז הוא יוצא לגמרי מבחינת ה'מצרים' שבו נעשה ראוי לקבלת התורה.

ידועים דברי חז"ל (ירושלמי פסחים י, א) שארבע הכוסות של ליל הסדר ניתקנו כנגד ארבע הלשונות של גאולה – "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי".

נשאלת השאלה: הרי גם אכילת המצות היא "על שום שנגאלו", ואם כן "ליבועי ארבע לחמים" (לשון המרדכי בתוספת לפרק ערבי פסחים) ומדוע לוקחים אנו רק שלוש מצות?!

להבנת הדברים יש להקדים ולחלק את לשונות הגאולה לשני סוגים: שלוש הלשונות הראשונות – "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי" – נאמרו בשייכות ליציאה ממצרים ("והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה"), ואילו הלשון הרביעית – "ולקחתי אתכם לי לעם" – לא נזכרה בפסוק כחלק מהיציאה ממצרים עצמה. אדרבה, לדעת כמה מפרשים (רבנו בחי, ספורנו) עניין זה נפעל רק במתן תורה. וזה שגם הלשון "ולקחתי" נכללת בארבע הלשונות של הגאולה ממצרים, הוא מפני שבמתן תורה באה הגאולה ממצרים לתכליתה ולשלמותה.

נמצא, שהגאולה ממצרים כוללת שני עניינים: (א) יציאת מצרים כשלעצמה, המתבטאת בשלוש הלשונות הראשונות; (ב) תכליתה ושלמותה של הגאולה ממצרים – בזמן מתן תורה, ועניין זה מתבטא כשמתייחסים לארבע הלשונות כולן. על-פי זה יש לומר,

שגם שלוש המצות הן כנגד לשונות הגאולה. וההבדל בין שלוש המצות לארבע הכוסות הוא, שהמצות הן כנגד שלוש הלשונות של גאולה שנאמרו בקשר ליציאת מצרים עצמה, ואילו ארבע הכוסות הן כנגד ארבע הלשונות כולן השייכות לשלמות היציאה, וכפי שיבואר להלן.

בין שלוש וארבע

בפנימיות התורה מבואר עניינם הפנימי של המספרים שלוש וארבע כך: המספר שלוש רומז למשפיע, והמספר ארבע רומז למקבל השפע. וכמאמר חז"ל (שבת קד, א) שהאותיות גימ'ל דל"ת (שעולות בגימטריא שלוש וארבע) רומזות ל"גמול דלים" – האות גימ'ל מסמלת את השפע הנמשך מהמשפיע (גמול), והאות דל"ת מסמלת את קבלת השפע בכלי המקבל (דלים). וזאת כי השפע כפי שיוור מהמשפיע אל המקבל יש בו שלוש בחינות, ואילו כאשר הוא נקלט בפועל אצל המקבל מתווסף בו עניין רביעי – "שטח כלי המקבל".

להבהרת הדברים, נשתמש בדוגמה מרב המשפיע דבר – שכל לתלמיד שאינו בערכו כלל (ראה המשך תרס"ו עמ' רפז-ח). כיוון שהתלמיד אינו מסוגל להשיג את עומק שכלו של הרב, לכן

זהו גם פירוש דברי חז"ל (שבת קמו, א) שישראל שיצאו ממצרים לא פסקה זוהמתן עד מתן תורה. לכאורה תמוה: הרי ביציאת מצרים "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו", וכיצד ייתכן שאחרי גילוי עצום כזה נשארה בהם עדיין זוהמה? והביאור בזה הוא, כל זמן שהאדם אינו עובד בעצמו לתקן את מידותיו, גם אם מאירים בו הגילויים הנעלים ביותר, בכל זאת בפנימיותו הוא עדיין קשור לזוהמת מצרים. וכדי שתצא ממנו הזוהמה לגמרי, צריך הוא לעבוד ולהתייגע בעצמו בתיקון ובירור מידותיו. רק אז הוא נעשה בן-חורין לאמיתו.

מלמעלה או מלמטה

כידוע, בהתעוררות האדם להתקרב לקונו קיימים שני אופנים כלליים: (א) התעוררות שבאה מלמעלה, ובלשון החסידות – "אתערותא דלעילא". דוגמה לדבר היא הבת-קול שיוצאת ומכריזה כרוזים שונים כדי לעורר את האדם לעבודת הכבוד. לכאורה, כיוון שבני-האדם אינם שומעים את הכרוזים, אם כן מהי התועלת שבהם? אך מורנו הבעש"ט מבאר (מובא בלקוטי תורה דברים לו, ד), שהעובדה שלאדם נופלים לפתע הרהורי תשובה אף שלא הכין עצמו לכך, היא מפני ששורש הנשמה למעלה 'שמע' את הכרוז, ודבר זה פעל גם על נשמתו המלוכשת בגופו שתתעורר בתשובה. וזהו המושג הכללי של אתערותא דלעילא – האדם מרגיש גילוי אור אלוהי בנפשו, וכך הוא מתעורר בעוז לעבודת ה'.

(ב) התעוררות של האדם שבאה על-ידי עבודתו. לדוגמה, הוא לומד בספרי חסידות ומוסר על גדול הפגם שנעשה על-ידי חטאיו, והדבר גורם לו לשוב בתשובה. ובלשון החסידות – "אתערותא דלתתא". הנפקא-מינה בין שני האופנים הוא בייחוסה של ההתעוררות לאדם: כאשר ההתעוררות אינה מצד הבנת שכלו אלא משום שהרגיש גילוי אור שמחוזה לו, נמצא שהאדם עצמו אינו מתעורר בתשובה, אלא זהו רק דבר חיצוני המשפיע עליו, וכמין "אריא דרביע עליה". לעומת זאת, כאשר הוא לומד בעצמו ומבין את חשיבות העניין, ההתעוררות חודרת יותר בפנימיותו.

מטעם זה עצמו, ההתעוררות הנובעת מהגילוי המאיר מלמעלה אין לה קיום כל-כך. כפי שרואים

במוחש, האדם יכול להתעורר בתוקף רב לתשובה ועבודת ה', וכעבור משך זמן הוא שב לקדמותו. הסיבה לכך היא מפני שגם בשעת ההתעוררות עצמה היא לא מיוחסת אליו. ההתעוררות היא מדבר שאינו קשור עם מציאותו שלו, ולכן היא עלולה להיפסק.

נמצא אם כן ששלמות היציאה ממצרים תלויה בעבודה העצמית של ישראל דווקא. רק לאחר עבודתם העצמית של ישראל בבירור מידותיהם, הם השתחררו לגמרי מבחינת 'מצרים' שבתוכם נעשו קשורים במהותם לאלוקות. כל עוד חסרה עבודה זו, הם עדיין היו שייכים בפנימיותם למצרים.

על-פי זה מובן מדוע בשלוש הלשונות הראשונות של גאולה נזכרה רק עשייתו של הקב"ה בקשר לגאולה – "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי" – ואילו בלשון הרביעית נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", שישראל נעשים ראויים להיות עמו של הקב"ה: הגאולה כפי שהייתה בט"ו בניסן, הכוללת שלוש לשונות, עניינה הוא לא שישראל יצאו ונגאלו ממצרים אלא שהקב"ה הוציא וגאל אותם. מצד גדרם שלהם הם נשארו עדיין עבדי פרעה ולא השתנו במהותם. לעומת זאת, הגאולה כפי שהיא לאחר עבודתם של ישראל, עניינה הוא שישראל מצד גדרם ותכונותיהם נעשו לעבדי ה'.

ולכן "ולקחתי אתכם לי לעם" – רק עתה נעשים ישראל עמו של הקב"ה. כיום, למרות כל האמור, קיים יתרון גדול בעניין הגאולה כפי שהיא באה מלמעלה.

האדם הוא מוגבל. לכן גם הכרתו, רצונו ושאיפתו שלא להיות משועבד לתאוות העולם הזה, כעבד לפרעה, אלא להיות עבדו של מקום, הם לפי הגבלת הבנתו. במצב זה, אם הבנתו היא היסוד לעבודתו, כי אז כאשר ייקלע לידו עניין בעבודת ה' שאינו נתפס בשכלו, יהיה קשה לו לקבלו על עצמו. האדם עצמו, כיוון שהוא מדוד ומוגבל, גם אם יתבונן ויעבוד על עצמו לצאת ממגבלותיו, בהכרח שיסאר במצרים והגבלות כלשהם. על-דרך דברי חז"ל ש"אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". לעומת זאת, כאשר ההתעוררות והרצון להיות עבד ה' באים על-ידי שנגלה עליו מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא בלתי-מוגבל לגמרי, הרי שגם התוצאה מהתגלות זו – התמסרות האדם לעבודת קונו – היא למעלה מכל המגבלות.

לכן אנו מוצאים שבזמן יציאת מצרים נמשכו ישראל אחרי הקב"ה בלי שום מעצור – "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". הגילוי האלוהי שהאיר בהם היה בלתי-מוגבל, ולכן הוא נטע בהם התקשרות בלתי-מוגבלת לקב"ה והתמסרות אינסופית אליו.

מאידך גיסא, כמבואר לעיל, כדי שהיציאה מהמצרים וההתמסרות הבלתי-מוגבלת לה' יהפכו מהתעוררות רגעית סוערת ויהיו חלק ממצוינותו הקבועה של האדם, דרושה גם עבודתו האישית עם שכלו ורגשותיו.

נמצא ששלמות היציאה ממצרים היא דווקא בהיותה מורכבת משני העניינים יחד: מצד אחד מאיר באדם הגילוי האלוהי הבא מלמעלה, ומצד שני הוא עובד בעצמו על בירור וזיכוך מידותיו ותכונותיו.

יציאת מצרים שבכל יום

כידוע, "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ורבנו הזקן מפרש בתניא (פרק מז) שכוננת הדברים היא, שהעבודה הרוחנית של היציאה מהמצרים וההגבלות קיימת באדם בכל יום ויום. מכך מובן, שגם בעבודתו של האדם בכל דור ובכל יום 'לצאת ממצרים', ישנם שני העניינים הנ"ל המביאים לשלמות היציאה – ההתגלות המאירה מלמעלה והעבודה העצמית של האדם.

ביאור הדברים:

מבואר בחסידות (המשך תע"ב ח"א עמ' קיד) שישראל בטבעם הם מאמינים בקב"ה, ואינם צריכים הוכחות וראיות על קיומו. וזאת מפני שהם כביכול 'רואים' אלוקות, וכאשר האדם רואה דבר-מה, הוא לא זקוק להוכחות על קיומו. ואף שראייה זו מיוחסת לנפש האלוהית, שלהיותה "חלק אלוקה ממעל ממש" רואה היא את האלוקות מעצם טבעה, למרות זאת, כיוון שהנפש האלוהית מלוכשת בתוך גופו של האדם, ביכולתה לפעול על תודעתו, על כוח השכל האנושי שבו ואפילו על נפשו הבהמית, שגם בהם תיקבע מציאות האלוקות בפשיטות ובוודאות כדבר הנראה לעין – הרבה יותר מאשר הוודאות שמצד הוכחות השכל.

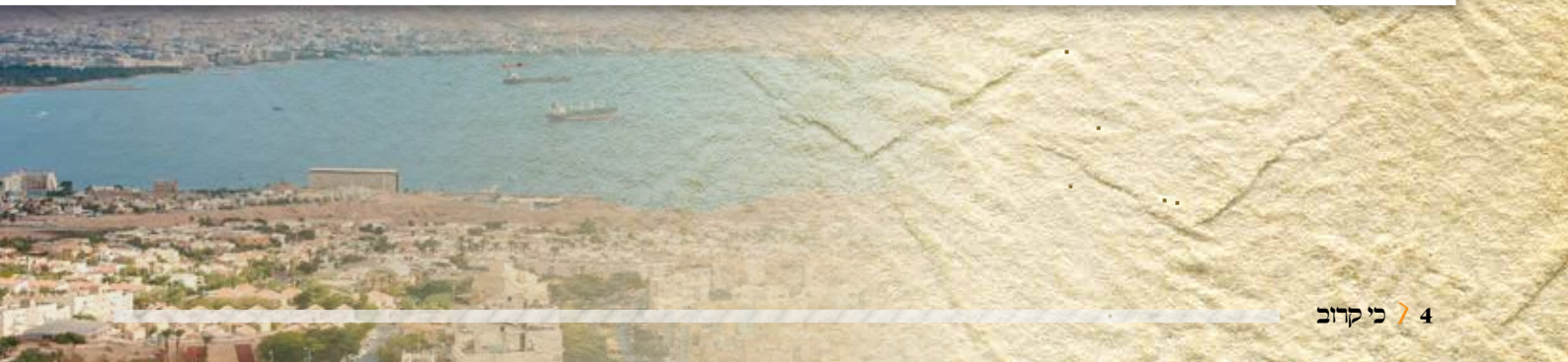
יתירה מזו: האמונה שמאירה ביהודי פועלת עליו, ואפילו על נפשו הבהמית, שימסור את חייו בפועל עבורו יתברך. כאשר יהודי נתקל במצב בו הוא נדרש למסור את נפשו על קידוש השם, הרי ללא שום הרהור גם נפשו הבהמית, על-אף רצונה הטבעי לחיות, רוצה למסור את חייה. וזאת מפני שאמונה והתקשרות זו של הנפש האלוהית, שבגללה כל יהודי מוכן למסור נפשו על קידוש השם, חודרת גם אל תוך הנפש הטבעית שבו.

אמנם, למרות שהוודאות שבאמונה נעלית הרבה יותר מהוודאות שמצד הוכחות השכל, מכל מקום על האדם להתייגע במקביל על כך שידיעתו באלוקות תהיה לא רק

הרוצה להזכירם

הגאון החסיד הרב יוסף הכט
שליט"א, שליח הרבי, רבה
הראשי של אילת וחבר בית דין
רבני חב"ד, משתף בשיחת-חג
מיוחדת, נרחבת ומאלפת ל'כי
קרוב', ברגעים נאדרים בקודש
בלילות הסדר במחיצת הרבי
בהם זכה להשתתף באופן
אישי • תן לי הנפש: מגולל את
סיפור שליחותו לעיר הדרומית
והתנופה התורנית שעליה הוא
מנצח • ראשיתך מצער: מתאר
את הימים הראשונים בעיר שבה
כמעט לא היו פעילים בתי כנסת
• ואחריתך ישגה מאוד: פורש
את המהפכה הרוחנית האדירה
המתחוללת בעיר ומשרטט
קווים לדמותו ופועלו של רב
בישראל • יוסף ה' עליכם
בנימין ליפקין

יחדדים

רוחו של הגאון רבי יוסף הכט, רבה הראשי של אילת וחבר בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש, טובה עליו עת ביקשנו עמו בפתח שיחתנו להפליג לאחור אל ימי חורפו ולשתפנו באשר זכה, ראה וחוזה בימי שבתו בשבת תחכמוני בחצרות קודשנו.

כזו הייתה שאלתנו: אנו נמצאים בימים אלו בערב חג הפסח. כת"ר זכה להיות בימי חורפו במשך שנים רצופות בחצרות קודשנו ואף ממנה עם ה'חוזרים' על דברי רבנו בשעתו. האם יוכל כת"ר לשתפנו ברגעים נאדרים בקודש שעולים בזכרוננו שאותם זכה לחוות בעת היות המלך במסיבו, בימי חג הפסח?

"אספר על ליל הסדר שבו זכיתי להיות נוכח. זה היה בשנת תשכ"ט. היה זה סדר מאוד מיוחד והרבי היה שרוי בדבקות מיוחדת במינה. חלק מהזמן, בייחוד בחלקה השני של ההגדה, לאחר ברכת המזון, אמר הרבי קטעים מההגדה ומההלל בעיניים עצומות, דבר שלא היה כלל בשנים אחרות. הרבי אמר כל תיבה בקול רם יחסית, והדבר עורר התרגשות עצומה בקרב הנוכחים.

"בתוך כך, הרבי חזר על הפסוק 'לעושה נפלאות גדולות לבדו' שלוש או ארבע פעמים. גם זה היה דבר חריג ביותר ואיש לא יכול לדעת את פשרו. ברור שהיו כאן עניינים שמימיים שלמעלה מהשגתנו.

"עוד זאת אזכור ממהלך אותו סדר: כשהגיעו לשלב ה'שולחן ערוך', הרבי פנה אל הקבוצה מתלמידי הישיבה שחזרו באותה העת משליחות תורנית בת שנתיים באוסטרליה (הייתה זו הקבוצה הראשונה שנשלחה לשם והיא מנתה שישה בחורים) ושאל אותם אם כבר אכלו אפיקומן. האמת היא שהם היו כבר לאחר ה'סדר' הוזיו שערכו לעצמם, כדי להספיק לחזות כמה שיותר מוקדם בעריכת הסדר אצל הרבי, אך משאלת הרבי הבינו כי רצונו הקדוש היה להעניק להם מהאפיקומן שלו. למחרת, בלילה השני של הסדר, השכילו להגיע לפני שסיימו את הסדר שלהם, וזכו שהרבי דאג שיהיה להם מקום לשבת ונתן להם אפיקומן.

"זכיתי להגיע ראשון מהבחורים ותפסתי את מקום העמידה הקרוב ביותר למקום מושבו של הרבי. בסיום הסדר, לאחר ההכרזה 'לשנה הבאה בירושלים', הרבי הרכין את ראשו הקדוש והחל לגנון 'פרוות תשב ירושלים' בעיניים עצומות ובתוך כך הניף את שתי ידיו הקדושות לעידוד השירה. היה זה מחזה נדיר ועילאי. נראה היה כאילו הרבי לא עמנו אלא שרוי כל כולו בדבקות למעלה."

בהזכירו את השיר הזה, מציין הרב הכט: "זהו ניגון שנולד ב"ט כסלו של אותה שנה. הייתה זו שנת הארבעים לשמחת נישואי הרבי והרבנית (בשנת תרפ"ט), ולאחר שהרבי אמר את המאמר דיבור המתחיל 'צדקת פרונו ישראל' - מיוסד על המאמר שאמר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ בסעודת השבע ברכות של חתנו הרבי - ניגנו את הניגון הזה ללא מילים. לאחר מכן דיבר הרבי שוב על 'צדקת פרונו בישראל' ו'פרוות תשב ירושלים', וביקש שינסו להתאים את המילים לניגון שניגנו זה עתה. לאחר מכן למשך תקופה ארוכה דיבר הרבי שוב ושוב בלהט על 'פרוות תשב

ימים כיהן כנשיא המדינה ושהה באותה עת בארה"ב. עז היה חפצו להשתתף בליל הסדר של הרבי, אך המדינה לא הרשתה זאת בשום פנים ואופן, משום שלא הייתה דרך ראויה לאבטח אותו במעמד כזה."

"אכן", זוכר הרב הכט, "היה צפוף מאוד בחדר בו נערכה הסעודה בבית המדרש 770 למעלה, בדירת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. היו דחיפות נוראות. בלילה השני של חג הפסח, לאחר הסדר, כשהרבי ירד כמנהגו בקודש באותן שנים, להיכל בית המדרש להתוועדות שבה היה מבאר עניינים שונים בהגדה - הזכיר ברמז את הדחיפות באומרו שמעולם הוקשו לו דברי ההגדה: 'עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית' - היתכן שהתלמידים לא היו עד אז יחד עם רבותיהם? אלא שמסתבר שיש זמנים, כגון ליל הסדר, שבהם אין התלמידים אמורים להיות בצוותא חדא עם רבותיהם. הרבי הוסיף וציין כי אצל חותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, אכן לא היו בחורים צעירים מורשים כלל להיכנס לסדר."

ו"אמר: הנני

בהזדמנות חגיגית זו, ביקשנו מהרב לתאר את ימיו הראשונים בעיר שאליה נשלח לכהן פאר בעודו צעיר לימים. למעשה, היה הרב הכט רב העיר הצעיר ביותר בארץ והוא בן עשרים ותשע בלבד.

עוד קודם לכן נרשמה פרשת השליחות שלו ושל זוגתו לארץ הקודש. בשנות תשל"ו-

"באורח נדיר הרבי אמר את ההגדה ואת ההלל בעיניים עצומות. הדבר עורר התרגשות עצומה בקרב הנוכחים. בתוך כך, הרבי חזר על הפסוק 'לעושה נפלאות גדולות לבדו' שלוש או ארבע פעמים"

ירושלים' ומשמעות הכתוב."

ובחזרה לליל הסדר תשכ"ט, אומר הרב כי "היה זה ליל הסדר מיוחד, שלעולם לא יישכח. גם זקני אנ"ש שהיו שם אמרו שאינם זוכרים עוד סדר כזה."

"במהלך הסעודה", נזכר הרב, "ציין גיסא דבי נשיאה, רש"ג, כי נמצא כאן עמנו בחור שיצא זה עתה מרוסיה. הרבי הגיב בנוקבו בשם משפחתו של הבחור "מישולובין?", ורש"ג השיב בחיוב. אז התבטא הרבי כהאי לישנא: 'ס'איז געווען נאך איינער וואס האט געוואלט ארויסגיין פון מצרים און זיין דא, אבער מ'האט עס נישט געלאזט' (היה עוד אחד שרצה לצאת ממצרים ולהיות כאן, אך לא הניחו לו). בדבריו אלו כיוון הרבי למר שניאור זלמן שז"ר, שהיה מגזע חסידי חב"ד ובאותם

תשל"ח הרבה הרבי לשלוח שלוחים לארץ ישראל, בחורים ואברכים צעירים. השלוחים נבחרו בקפידה. מתוך עשרות רבות של שמוות שהוגשו לרבי בחר הרבי אישית את כל אחד מהשלוחים. הרב הכט עצמו נשלח בשנת תשל"ז. "דומני", מעיר הרב הכט בחיך, "שאנו היינו העולים המהירים ביותר בתולדות הארץ".

כדי לפענח את הקביעה הזו ולתת לה יתדות משחזר הרב: "בעיצומה של התוועדות יום יו"ד שבט תשל"ז, הרבי הביע את רצונו הקדוש לשלוח קבוצת אברכים לעיר הקודש צפת על מנת לחזק את היישוב היהודי בארץ ישראל בגשמיות וברוחניות. הרבי ביקש כי מי שרואה עצמו מתאים לכך יגיש את שמו למזכירות. מתוך הרשימה הגדולה שהוגשה לרבי בחר הרבי בשישה אברכים. עשרה ימים לאחר ההתוועדות, ביום רביעי, כ"א בשבט, נקראנו אל הרב חודקוב, ראש המזכירות, שהודיע לנו כהאי לישנא: מזל טוב. נבחרתם להיות שלוחים של הרבי לארץ ישראל.

"שאלנו אז את הרב חודקוב מתי נצא והוא השיב בפשטות: ביום ראשון הקרוב. הוא כנראה הבחין בתדהמה שפשטה על פנינו; תוך ימים אחדים לארו הכל ולעלות לארץ, אך הביע אי שביעות רצון מכך וחרץ: אם הרבי קבע שזה יהיה ביום ראשון, כן יקום.

"היינו אז בסך הכל שנה לאחר החתונה. בבואנו לארץ התגוררנו בצפת. כעבור שנתיים ימים, הרבי הודיע לנו כי אין כוונתו לכך שחייבים להישאר בצפת, אלא שכל אחד ישתלב במקום כלשהו ושם ידאג להפצת התורה והיהדות. הרבי אף הוסיף והתבטא שכל מי שמרגיש שיש בכוחו ליטול על עצמו משרה רבנית, הרי זה משוכח".

באותם ימים, לא הייתה הארץ משופעת ברבנים חב"דיים, בוודאי לא ברבני ערים חב"דיים ואולם בהשגחה פרטית נודע לרב הכט הצעיר כי משרת הרבנות בעיר אילת פנויה. את ההצעה הזו, כמו מספר הצעות נוספות, שיגר לרבי ועד מהרה הגיעה התשובה מן הקודש פנימה אשר האיצה ברב הכט להגיש מועמדות לרבנות אילת.

הרב הכט חש צורך לציין כי "כבר אז כיהן במקום כשליח, הרב ישראל גליצנשטיין, ויחד עמו עמלנו קשה במשך מספר שבועות רצופים על המועמדות לרבנות אילת". לשבת שאלה הגיע הרב הכט על מנת לדרוש בבתי הכנסת בעיר, הצטרפו אליו הגה"ח הרב מרדכי שמואל אשכנזי ז"ל, רבו של כפר חב"ד, החסיד ר' זושא וילימובסקי ז"ל, אשר נודע בכינויו 'הפרטיון' (על שם היותו נמנה בצעירותו עם הפרטיונים), וגם החסיד והעסקן הנודע ר' שלמה מיידנצ'יק. בסופו של דבר נבחר הרב הכט פה אחד.

הבחירה הייתה ימים אחדים לפני ראש השנה. זוגות של הרב הכט הייתה אז בארה"ב, לא לפני שקיבלה את רשות הרבי לנסיעה על מנת להשתתף בשמחת נישואי אחותה. "תכף לאחר הבחירה הודעתי לרבי שזוגתי תחזור בע"ה ארצה לאחר שמחת תורה ומיד נחפש דירה ונעתיק את מקום מגורינו מצפת לאילת. כשהרבי קיבל את הדיווח מאת המזכיר הרב גרונר, הגיב הרבי מיידית: הוא רק נבחר וכבר הוא רוצה לברוח? עליו להיות באילת בראש השנה.

"כמובן קמתי ונסעתי לאילת והייתי בה

במשך שני ימי ראש השנה. במוצאי ראש השנה התקשרתי למזכירות וביקשתי למסור לרבי את כל אשר עשיתי בראש השנה, כשזיכתי יהודים רבים במצוות תקיעת שופר ועוד. הרבי הגיב על הדו"ח באומרו: יש לומר לו שגם ביום כיפור עליו להיות שם". בתווך נדהם הרב הכט לגלות כי כבר בשלב

"כבר בימים הראשונים לאחר בואי לעיר גיליתי כי לרב עיר יש כוח מיוחד שכמותו אין לאחרים. דווקא הרב יכול לשבור מוסכמות ולשנות דפוסי חשיבה ופעולה בעיר"

אימו בארה"ב), במוצאי שמחת תורה למעמד 'כוס של ברכה', בו מוזג היה הרבי מגביע היין שלו לאלפי יהודים שהיו עוברים על פניו. כשעבר הסב והנכד על ידיו, הציגו הסב הגאה: זהו בנו של יוסף מאילת. חיוך רחב התפשט על פניו הקדושות של הרבי עת אמר: מה הוא עושה כאן, עליו לעזור לאבא באילת. ואז הושיט הרבי לפעוט בקבוק 'משקה'. הייתה זו הפעם היחידה בה העניק הרבי בקבוק לילד. הרבי הורה לסבא בחיך לומר לילד שזה לא בשבילו אלא עבור אביו.

כך נודעה הרוחניות

הרוחניות שקידמה את פניו של הרב הכט בבואו לעיר הייתה די עגומה. באותה עת התגוררו בעיר מעט יותר מעשרים אלף תושבים, וכשישה בתי כנסת בלבד היו פעילים בעיר, בעיקר בשבתות. "הפשלנו שריוולים והתחלנו לעבוד על ביסוס החינוך התורני בעיר, עוד מהגיל הרך.

הכנות אחרונות לקראת אחד מלילות הסדר הציבוריים של בית חב"ד באילת על ידי השלוחים בראשות רב העיר, הגר"י הכט

יחד עם ר' ישראל גליצנשטיין ערכנו רשימה של כל גני הילדים בעיר וביקשתי לבקר בעצמי בכל אחד מהם. ערכתי בכל מקום מעין טקס בו שיננתי עם הילדים פסוקים ומאמרי חז"ל והתפללנו יחד. גיליתי שהצוות מתרגש יותר מהילדים. במשך כל השבועיים הבאים, כל אימת שרק צעדתי ברחוב, קידם את פני ילד כלשהו שהחווה כלפיי בפני הוריו ואמר: זה הרב שביקר אצלנו".

עד מהרה גילה הרב "כי לרב עיר יש כוח מיוחד שכמותו אין לאחרים. דווקא הרב יכול לשבור מוסכמות ולשנות דפוסי חשיבה ופעולה בעיר". המישור הבא בו החל לפעול בכל כוחו היה בתחום הטהרה בעיר. ימים ולילות השקיעו הרב וזוגתו לשיעורים רבים שנועדו לפקוח את עיני התושבים ולהחדיר בתודעתם את מצוות השתתת הבית על אדני ההלכה.

עכשיו הגיע הזמן להקמת מקווה טהרה חדש ומפואר. הרב גייס לעניין יהודי מאנטוורפן

ראשוני זה העניק הרבי לאילת יחס זהה לאחת מקהילות חב"ד. באותם ימים משגר היה הרבי מברק ברכה לקראת ראש השנה לריכוזי חב"ד. הסדר היה שבעת שידור ההתוועדות של הרבי לכל מרחבי תבל היה האחראי על השידור בארץ הקודש, הרה"ח ר' לייזר ליכטשטיין, מקריא את רשימת המקומות שלהם שיגר הרבי מברק. וכך, הופתע הרב הכט לשמע ההקראה: כפר חב"ד, נחלת הר חב"ד בקריית מלאכי, ירושלים, צפת, אילת אצל הרב הכט. "ביום אחד הפכתי לאחת מקהילות חב"ד".

לאחר יום הכיפורים, עם קבלת הדיווח על בתי הכנסת בהם ביקר הרב הכט במהלך היום הקדוש שוב באה תגובת הרבי לאמור: "הוא כבר מבין לבד מסתמא שגם בסוכות ובשמחת תורה עליו להיות במקום". חרף הקושי שהיה כרוך בכך מילא הרב הכט כמוכן אחר הוראת הקודש. בתווך זכה לקבל עידוד יוצא דופן. היה זה כשאביו נטל עמו את נכדו, בנו הבכור של הרב, שהיה אז פעוט בן שנתיים (ושהה עם

המחזה המודגש שישב על עצמו מדי שנה: שירת הים על חוף ים סוף בליל שביעי של פסח

מדי שנה, בליל שביעי של פסח, שב וחוזר על עצמו מעמד מיוחד ובלעדי הנערך אך ורק בעיר אילת. תחילה מתקבץ קהל רב בביתו של הרב הכט להתוועדות. בחצות הלילה יורדים כולם בתהלוכה לחוף הים. שם כבר מצפים להם מאות אנשים שזו להם מסורת מיוחדת לשמר את המנהג מדי שנה בשנה. וכרוכב עם, בשמחה ובהתלהבות, קוראים כולם בצוואת את פרשת שלח עד לאחר שירת הים.

"השמחה וההתעלות שפוקדת את כולם עצומה ובלתי ניתנת לתיאור", אומר הרב הכט. "יהודים עומדים בצוואת ואומרים את השירה על הים שאותו הקב"ה קרע לעם ישראל לפני אלפי שנים. הדבר גורם להתעוררות גדולה.

"מדי שנה", מגלה הרב, "אני מקבל לפני החג שיחות טלפון מיהודים שונים מכל כנפות תבל שנחשפו שנה קודם לכן למעמד המיוחד ומבקשים, תוך כדי תכנון שהותם באילת, לוודא כי גם השנה יחזור ויתקיים המעמד הזה. זהו, בלי ספק, אחד מאירועי ההתעוררות הגדולים ביותר בעיר.

"לא מעטים ממאות המשתתפים רואים במעמד ממד סגולי ומיוחד שבו הם מעלים שמות של יקיריהם הזקוקים לישועה ככל מילי דמיטב".

שהגיע לנפוש בעיר ולבו נפתח לעניין החשוב. בהשגחה פרטית, ביום הנחת אבן הפינה למקווה, בכ"ד בטבת, יום הילולת רבנו הזקן, נערך באילת כנס רבנים גדול. הייתה זו שעת הכושר שבזכותה אורח הכבוד במעמד היה הראשול"צ הגר"מ אליהו וצ"ל, שנשא דברים נרגשים. הרב הכט מיהר לדווח על כך לרבי והרבי התייחס לרבני התורה שאמר שם הרב אליהו.

העיר אילת מוכרת כיום כמעוז של תורה ותשובה, ומי שנשע בה את היסודות לכל זאת היה הרב הכט. "שמונה ילדים", זוכר הרב הכט, "למדו בנן הראשון שהקמנו. מי שסייע בידיו רבות היה הרב משה סלונים ז"ל, שהיה מנהל רשת גני חב"ד בארץ הקודש. הוא הגיע לכאן ויחד עמלנו על הנחת התשתית למוסדות חב"ד שהוקמו כאן במרוצת השנים. הכיתות הראשונות של בית הספר היו בבית שלי. בחדר אחד הייתה כיתה אחת ובחדר נוסף הייתה עוד כיתה".

טופה על מנת להטפיה

עד היום הזה יכול הרב הכט לקבל שיחות טלפון מיהודים בנקודות שונות בעולם המבקשים לדעת האם יש באילת בית כנס פעיל גם בימות החול. הרב הכט מחייך כשעונה להם שבאילת יש היום 40 בתי כנסת וכי יש תפילות במניין בכל שעה וכי היהדות במקום שוקקת ותוססת.

בשנים הראשונות כאמור היה המצב שונה בתכלית. הרב הכט מספר בערגה על הימים שבהם לקראת פרוש חג הסוכות, בין כסה לעשור, היה נוסע בעצמו למרכז הארץ ושב עם כמות גדולה של לולבים, אתרוגים, הדסים וערבות. "עד אז לא הייתה מודעות לכך שיהודים צריכים לקנות ארבעת המינים לקראת החג. אולי היה פה ושם בית כנסת שבו היו ארבעת המינים לרשות המתפללים. השקעתי בזה זמן וממון. הייתי נוסע ובוחר כארבע מאות אתרוגים יפים, לולבים והדסים כשרים ומהודרים ומעמיד אותם בבית למכירה מסובסדת. זה יצר אווירה מיוחדת בעיר".

את אותה פעולה היה הרב נוקט לקראת חג הפסח כשהיה משתדל בכל מאורו לקיים במקום מכירת מוצרים כשרים לפסח למהדרין ובמיוחד מצה שמורה עבודת יד. אותה השתדלות ננקטה על ידו בפרוש שנת השבע לסיפוק צרכי השמיטה על טהרת כשרות המהדרין. כך חדרה לעיר הדרומית אווירת האידישקייט המוכרת מהערים התורניות.

זיק נדלק בעיניו של הרב הכט כשהוא מצטט את הדברים הנפלאים שהשמיע הרבי בפני יו"ר התאחדות המלונות באילת, בעת מעמד חלוקת השטרות לצדקה, באחד מימי ראשון. כשהלה ביקש מהרבי את ברכת קודשו לתיירות המשגשגת לאילת, אמר לו הרבי שעליו לדאוג "שטורת ישראל תופץ מאילת לכל העולם".

שנים אחדות לאחר בואו של הרב הכט לאילת, השתתף הרב הכט בהתוועדות של הרבי וכשזכה לקבל בקבוק 'משקה' מהרבי – לפי הוראה מוקדמת שקיבל מהמזכיר לפני שבת קודש בשם הרבי – אמר לו הרבי ברבים: "זאל זיין א שטורעמדיקע י"ט כסלו און א שטורעמדיקע חנוכה" (שיהיה י"ט כסלו ורועש

רבה של אילת, הגר"י הכט, זוכה לקבל את ברכת הרבי בעת מעמד חלוקת השטרות לצדקה

וחנוכה רועש ולוהט).

"שבתי ארצה", מספר הרב הכט "וישבתי עם הרב גליצנשטיין וחשבנו מה אפשר לעשות, ואז ארגנו התוועדות מיוחדת בה נטלו חלק ארבע מאות איש. דבר כזה לא היה באילת. זה היה בגדר חלום של ממש. כיום הזה יש כשבע מאות איש בכל התוועדות שאנו עורכים", מציין הרב בסיפוק.

במרוצת השנים קמו והיו באילת שורה של בתי חב"ד גדולים ומפוארים. לעיר הגיעו בשנים האחרונות גם השלוחים הרב בקשי והרב פישמן שפועלים עם צעירים, נערים וסטודנטים, במסגרת חב"ד לנוער ובקמפוס הארצי שמנהל הרה"ח ר' משה שילת בהצלחה רבה, והם עושים גדולות ונצורות באילת. "חששתי מאוד", מודה הרב הכט בהתייחסו לשליח של חב"ד לנוער שהגיע. "לא ידעתי כיצד יקבלו אותו בתיכונים המקומיים.

**את אותה פעולה היה
הרב נוקט לקראת
חג הפסח כשהיה
משתדל בכל מאורו
לקיים במקום מכירת
מוצרים כשרים לפסח
למהדרין ובמיוחד מצה
שמורה עבודת יד. אותה
השתדלות ננקטה על ידו
בפרוש שנת השבע**

הופתעתי לגלות כי סייעתא דשמיא מקדמת את פניו על כל צעד ושעל. ועוד ידם של השלוחים נטויה".

מאז ועד היום הזה מנצח הרב על מערך אדיר ומסופף של שיעורי תורה יומיומיים: שיעורים שהוא אישית מוסר בגמרא ובהלכה, שיעורי חסידות הנמסרים מפיו וכן רשת של שיעורי תורה לכל הגילאים על ידי הרבנים השלוחים המכהנים בעיר על שכנותיה, שואבים את השראתם ממרא דאתרא ומשמישים בפועל כידיא אריכתא שלו לכל דבר תורני.

ברשות כת"ר נשמח לשמוע בהזדמנות זו את מהות תפקידו של רב בישראל. מה נדרש מרב או המועיד עצמו לרבנות לעת הזאת ובכלל?

"דבר ברור הוא שלא הרי תפקיד הרב בעיירה של פעם, שהיה לפסוק בהלכות שבת ובהלכות תערוכות, לרבנים של היום. אף שכמובן גם תפקיד זה כלול בתפקידו של הרב העכשווי, ואלו יסודות התפקיד, עם זאת מדובר בתפקיד שונה וכללי הרבה יותר.

"כיום, לרב בישראל יש התפקיד והאחריות לקרב את ליבם של ישראל לאבינו שבשמים. אפילו אם מדובר על יהודי כזה שלא הגיע ללשכת הרב להתיעץ עמו ולשאול אותו שאלות הלכתיות, על הרב לנצל את תפקידו ומעמדו, בפרט בארץ ישראל שהתפקיד הרבני נחשב בצורה רשמית, ולעשות ככל שביכולתו להיות 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'.

"זה דורש מרב, בראש ובראשונה, לקבל כל אדם בסבר פנים יפות. גם אם מדובר באדם כזה שמעדיפים להתרחק ממנו, אל לו לרב להתייאש ועליו לקרבו בסבר פנים יפות, אם לקיים מצוות מעשיות ואם להשקפה הראויה וכדומה.

"גם בקרב בציבור הדתי, הן אמת שתפקידו של הרב הוא לתת מענה לשאלות וספקות הלכתיים הצצים בכל בית. עם זאת, על הרב לקחת אחריות כללית ולטפל בשלל נושאים, אם זה בענייני שלום בית, יחסי ההורים והילדים ועוד.

"כשהתמנתי לרב לא שיערתי שפירוש הדבר הוא שאיאלץ לעבוד בפועל גם בעבודה של משרד הרווחה ומשרד החינוך, אך גיליתי שזו המציאות. ניתן לומר בצורה חד משמעית: תפקידו של רב כיום הוא לדאוג שכל בית וכל משפחה בישראל יתנהלו בדיוק כפי שהקב"ה רוצה, או על כל פנים לקרב אותם להתנהלות מעין זו, ועליו להשתדל לפתור ככל האפשר את הבעיות שבבית. יש דברים שקל להצליח בהם, יש דברים קשים יותר, אך על הרב להיות מוכן לכך שבני הקהילה שלו, העיר שלו או האזור שלו, יגשו אליו והוא ישתדל ככל האפשר להעניק פתרון מלא ככל האפשר לכל בעיותיהם.

"דבר חשוב מאוד הוא השמירה על הקשר עם בני הקהילה. חשוב מאוד להתקשר, לפני כל חג, לפני כל אירוע ולשמוע מה קורה. כל זוג בעיר שהרב מחתן, עליו לשמור איתם על קשר. ובאותה מידה, על הרבנית שהדריכה את הכלות, לשמור על קשר עם הכלה. אי אפשר לתאר מה זה עושה לזוג הצעיר וכמה זה פועל. פתאום מתברר שהם אכן רצו להוסיף עוד עניין יהודי בביתם החדש, ודווקא שיחת הטלפון של הרב הייתה ממש במקום ובזמן. זה דבר נחוצ

"בשנה שעברה כחלק מהפעילות של בית חב"ד בשכונת שחמון, הסתובבו הפעילים ועברו בית בית, בלי לדלג על אחד, וחילקו לכל אחד מצה שמורה והגדה. למחרת בבוקר היה זה לשיחת היום בכל השכונה"

וחשוב ברמה שלא ניתנת לתיאור.

"ועינינו הרואות שהקב"ה נותן לכך את הכוחות. הדרישות שנדרשות כיום מהרב לא נדרשו מעולם, אך בפועל הרבנים, בייחוד רבנים שגדלו על 'אהבת ישראל' שקרנה מהרבי לכל אחד מישראל ועל החשיבות של קיום כל מצוה קטנה בודדת, משלבים בתוך הרבנות שלהם את כל מה שהם חיים בתור חסידים ושלוחים.

לנצל את הביקורים השונים והרבים שהוא עורך במקומות שונים בעיר על מנת לזכות את הבאים עמו במגע במצוות הנחת תפילין. לשאלתנו, הרב מאשר את העניין ומציין בחיוך כי "הדבר מתקבל בסבר פנים יפות אצל רובם ככולם" וכי "פעמים רבות הפכה המצווה החד פעמית הזו הפכה לקבועה ויומיומית אצל יהודים אלו".

אגב כך, מגלה הרב הכט: "פעם היה מושג בתיכונים שנקרא 'שעת האפס', בין שבע לשמונה. מנהל התיכון נתן לי אישור להניח אז תפילין עם הנערים, והוסיף שאם אני רוצה אני יכול גם לארגן מניין. זה התנהל כך כמה שנים. באחד מביקורי אצל הרבי דיווחתי על העניין, והרבי נתן לי מספר שטרות של דולר על מנת לתת דמי חנוכה בשמו לכל אחד מהמשתתפים. עם זאת, הורה לי שלא לפרסם על כך, שלא לעורר את אלו שיביעו התנגדות לכך".

לב ישראל ער

מדבריהם נשמע שלעומת אותו 'ראשיתן מצער' שתואר קודם, כיום הזה 'העם שבשדות' יותר ער ומחובר לדת ומסורת ישראל. האומנם? וממה לדעת כת"ר נובע הדבר?

"זה דבר ברור שאין מה להשוות את אילת של היום לאילת של השנים הראשונות להיותנו

הגר"י הכט בוחן אישית נערים מתקרבים במסגרת 'חב"ד לנוער' באילת

כאן. בראש ובראשונה הדבר נובע מכוח אדם: כמות השלוחים בעיר גדלה מאוד לאין ערוך, כשכל אחד מהם יוצר קשר ייחודי עם מעגל רחב מאוד של משפחות. יש לציין במיוחד את השליח הרה"ח ר' מנחם מענדל קליין, שמנהל את הפעילות מבית חב"ד המרכזי ביר רמה. ידיו רב לו בפעילות רבה בבתי הספר, במחנות צה"ל באזור ובקרב שורה של קהלים, ובכל מקום הוא מתקבל באהדה רבה. הפעולות של הרב קליין בקרב בסיסי צה"ל, למשל, הן בהיקף גדול שאין לו אח ורע בכל הארץ. מדובר בחיילים המתפרשים על פני רדיוס נרחב של יותר ממאה וחמישים קילומטר.

"אתן דוגמה עד כמה הדברים הקטנים הללו משפיעים: בשנה השנייה לרבנות באילת, באחד מימי חג הסוכות, הסתובבתי ברחוב עם ארבעת המינים והצעתי ליהודים ליטול אותם ולזכות במצווה. בין היתר נכנסתי למשרדי מערכת העיתון המקומי, שהוא בעל השפעה גדלה בעיר. הבעלים והעורך של העיתון ראה אותי ובייחב בשמחה על ארבעת המינים ולאחר מכן אמר: כבוד הרב, אני לא מאמין שיש במדינת ישראל עוד רב עיר שמסתובב בעצמו ברחוב ומציע ליטול ד' מינים".

זו העת לספר את הידוע לנו זה מכבר כי הרב הכט נוהג באורח קבע, דבר יום ביומו,

יציאת מצרים בכל יום

כשכ"ק אדמו"ר הריי"צ נשלח לשליחות קשה ובלתי אפשרית, אמר לו אביו, כ"ק אדמו"ר הרש"ב, משפט אחד ששינה את כל היחס שלו למטלה שעליו לעשות • מדוע דווקא בהקשר ליציאת מצרים מדגישים שוב ושוב את התיבות "ה' אלוקינו" • ומה הכוח שמקבל כל יהודי בכל יום כדי לצאת ממצרים

נכללת נפשו ביחודו יתברך", כדברי בעל התניא שם. זו יציאת מצרים. עכשיו מתעוררת שאלה: איך מפתחים את הרצון לדבוק בהשי"ת? בעל התניא מסביר שמעוררים את זה בשעת קריאת שמע. בכל פעם שיהודי מקבל עליו עול מלכות שמים, הוא מעורר בו רצון לדבוק בהשי"ת. הביטוי שממחיש זאת בדרך הטובה ביותר הוא צירוף המילים "ה' אלוקינו". יש ה', יש אלוקים, אבל הצירוף "ה' אלוקינו" הוא קבלת עול מלכות שמים, שה' הוא אלוקינו. בכל פעם שיהודי אומר זאת, אפילו כשהוא מברך על כוס מים, "ברוך אתה ה' אלוקינו... שהכל נהיה בדברך", זו גם קבלת מלכות שמים.

לכן תיקנו בסוף קריאת שמע את פרשת ציצית, שבה מוזכרת יציאת מצרים. כולם יודעים שיש מצווה מהתורה לזכור את יציאת מצרים יום-יום. זו מצווה בפני עצמה, שאין לה זמן מסוים, ולכן יש פוסקים שכתבו שגם נשים חייבות בה. למשל, ה'מגן אברהם' אומר שנשים צריכות לומר את פרשת ציצית בבוקר ובערב, וגם את ברכת 'אמת ויציב' ו'אמת ואמונה'. וכך פוסק אדמו"ר הזקן להלכה.

אם זכירת יציאת מצרים היא מצווה בפני עצמה, מדוע חז"ל חיברו אותה לסוף קריאת שמע? כיוון שזה הדבר הטבעי ביותר. בקריאת שמע מקבלים עול מלכות שמים ודבקים בייחודו, וכמו שהסברנו זו ממש יציאת מצרים שבנפש, שאותה צריך לחוות בכל יום. מה יותר הגיוני מכך שנסיים את קריאת שמע - "שמע ישראל ה' אלוקינו!" - שהיא המימוש של יציאת מצרים, עם הזיכרון של יציאת מצרים?

למה להזכיר שוב

שמתי לב לדבר מאוד מיוחד בתפילה: בכל פעם שמזכירים את יציאת מצרים, מוסיפים "ה' אלוקינו", למרות שהיה אפשר להסתדר ולהבין גם בלי זה. בתפילת שחרית אומרים "אמת ממצרים גאלתנו ה' אלוקינו ומבית עבדים פדיתנו". נסו להוריד את הביטוי הזה ותראו שעדיין מבינים. בברכת המזון אומרים "נודה לך ה' אלוקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו ה' אלוקינו מארץ מצרים". למה להזכיר פעמיים באותו משפט את ה' אלוקינו? גם בנשמת כל חי אנחנו פונים כל התפילה לקדוש ברוך הוא בתור "אתה" ואומרים "אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, ולבדך את שמך מלכנו" ואז שוב אומרים "ממצרים גאלתנו ה' אלוקינו, ומבית עבדים פדיתנו". למה להזכיר כל הזמן ה' אלוקינו, ה' אלוקינו? זה מוזר, אתה מדבר עם מישור וכל הזמן מזכיר את שמו? יש נודניקים שכל הזמן חוזרים על השם של מי שהם מדברים איתו, "אז שמעון, אתה שומע, שמעון? תשמע, שמעון, למדנו ככה וככה שמעון, ואז...". אם כבר אמרנו את מילת הפנייה אליי, למה צריך לחזור עליה שוב ושוב?

לפי התניא זה ברור. ה' אלוקינו זה ביטוי מיוחד, כמו שאומרים "ותיתן לנו ה' אלוקינו באהבה"

תורת החסידות מעולם לא ראתה את יציאת מצרים כאירוע היסטורי בלבד, שבו אנו נזכרים ומוודים לקדוש ברוך הוא על מה שעשה לאבותינו בעבר, "זכר ליציאת מצרים". לפי החסידות, יציאת מצרים היא אירוע שקורה עכשיו, ברגע זה ממש. לכן זוהי 'עבודה' רוחנית ונפשית שאדם צריך לעבור בחייו.

יתרה מזו: לצאת ממצרים זו לא עבודה ששייכת לחג הפסח בלבד אלא עבודה תמידית, הנדרשת בכל יום. בהגדה של פסח אומרים "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", אבל רבנו הזקן בעל התניא, בפרק קצר ומיוחד שהקדיש לכך בספרו, פרק מ"ז, הוסיף: לא רק בכל דור ודור, אלא בכל יום ויום אדם צריך לראות את עצמו כך, ולפעול כדי שייצא ממש ממצרים.

מהי אותה עבודה שאנחנו צריכים לעשות? בעל התניא מכנה זאת: "יציאת הנפש האלוקית ממאסר הגוף". יש לנו גוף, שהוא בחינת פרעה במצרים, ובו שוכנת הנפש הבהמית, שמסיטה אותנו כל הזמן מהתכלית. לעומתם, יש לנו נפש אלוקית, הכמהה ומשתוקקת להתחברות עם הבורא. העבודה היום-יומית שלנו היא להוציא את הנפש האלוקית ממאסרה בתוך הגוף, וזו עבודה גדולה...

רבנו ה'צמח צדק' אמר שלצאת ממאסר הגוף פירושו לחזור בתשובה. בכל יום יהודי צריך לעשות פעולות כדי להיחלץ משלטון הנפש הבהמית. רק שבתשרי קוראים לזה תשובה, ובניסן קוראים לזה יציאת מצרים. בפועל, אותו רעיון ממש עומד מאחורי שניהם.

הזמן לצאת - בקריאת שמע

איך יוצאים ממצרים שבנפש ומוציאים את הנפש האלוקית מידי פרעה? בשתי מילים - תורה ומצוות. בזמן שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות הוא נכלל בייחוד אור אין סוף. כשיהודי עושה מצווה ולומד תורה הוא נמצא במקום אחר, עליון, גם אם אין הוא מרגיש זאת. "ואני בער ולא אדע" - אף על פי שאני בער ולא אדע ואיני מרגיש כלל שום אור עליון בזמן שאני מקיים מצווה, זו אינה ראייה. מה שקובע הוא האמת, והאמת היא שיהודי שלומד תורה ומקיים מצוות נמצא באותו רגע בייחוד עם אור אין סוף. עם זאת, העשייה בלבד אינה מספיקה כדי לדבוק בהשי"ת. צריכים גם לרצות, והעדר הרצון הוא הדבר שמונע מאיתנו להתייחד עם אור אין סוף. אם אדם אינו רוצה לדבוק בה', הוא יכול לקיים את כל השולחן ערוך וזה לא יעזור לו. "אבל מיד שרוצה וממשיך עליו אלקותו יתברך, הרי ממילא

"בשנה שעברה כחלק מהפעילות של בית חב"ד בשכונת שחמון, הסתובבו הפעילים ועברו בית בית, בלי לדלג על אחד, וחילקו לכל אחד מצה שמורה והגדה. הללו היו ארוזים בשקית מיוחדת, שאפשר היה לתלות אותה על דלת הבית, במקרה שבני הבית לא היו שם באותה שעה. למחרת בבוקר היה זה לשיחת היום בכל השכונה: ראו כיצד חב"ד הגיעו לכל בית ובית, כפשוטו ממש.

"עכשיו בערב פסח ישנם הסדרים הציבוריים וכן סלי המזון וחלוקת התלושים שמקבלים מאיתנו מאות משפחות נזקקות ברחבי העיר. כמו כן, פעילות נפלאה מועברת בבתי הספר ובגני הילדים, המשלבת אפיית מצות לדוגמה ושיעורים לקראת חג הפסח; וכך בכל מעגל השנה, השלוחים הנמרצים פועלים ללא הרף, מציתים נשמות ומנהלים את מוסדות בית חב"ד בהצלחה רבה.

"ללא ספק, כיום העיר מחוברת לאידישקייט, ליהדות, כמו אינפוזיה. לא מתנתקת לרגע. הפעילות התרחבה בעשרת מונים, ביחס לשנים הראשונות בהן פעלנו בצורה מצומצמת יחסית. אך כמובן זה לא קרה בבת אחת. כל זה הוא פעולה נמשכת של ארבעים שנות הפעילות בעיר. אנו מביטים לאחור ומתמלאים בשמחה, על פריצת הגבולות ועל שלל הפעילות הענפה, ובטוחים אנו שדיווחים אלו שנשלחים עד היום לצינו של הרבי ששלח אותנו לכאן, מסבים לו נחת רוח. עם זאת, אפשר לשער מה היה הרבי עונה על דו"ח שכזה. ודאי היה שב ומצטט את מאמר חז"ל 'מי שיש לו מנה רוצה מאתיים' או כפי שהרבי נהג להוסיף הרבה פעמים: 'מי שיש לו מאתיים – רוצה ד' מאות'. הרבי רק תובע עוד ועוד, ללא הפסקה".

"כולם ידעו אזי"

הפעילות שהרב מתאר היא פעילות של הפצת היהדות עם דגש על 'המעשה הוא העיקר', העשיה בפועל. גם ללימוד החסידות יש חלק בעבודת הקירוב וההפצה?

"בוודאי. ראשיתה ועיקרה של עבודת הקירוב והתשובה, הן באנשים והן בנשים, הוא בלימוד החסידות. כך מדליקים את הניצוץ. כשהגעתי לעיר, פתחתי שיעורי תניא ושיעורים נוספים, בין מתוך הספר בין בעל פה, וללא ספק יש לזה חלק גדול ועיקרי בקירוב.

"לא כל הקהלים שווים. יש כאלו המתלהבים מסיפורים על הרבי, יש כאלו שצריכים שינגישו להם ווארטים או פירושים עמוקים על הפרשה בשפה פשוטה ומובנת, ויש כאלו שדווקא שיעורי התניא הם שתפסו אותם, ועל ידי זה הם התקרבו. שיעור התניא שיסדתי בביתי בשנים הראשונות, נמשך עשרות שנים רצופות.

"הרי אנו אמונים על מאמר מלך המשיח לבעל שם טוב, במענה על השאלה 'אימתי קאתי מר?' – לכשיפרצו מעיינותיך חוצה. כל עבודתנו אינה אלא על מנת לזרז את ביאת המשיח ואת הגאולה הקרובה. לכן ודאי הדבר שיש לנו חיות מיוחדת בשיעורי חסידות לקהל הרחב, בצורה מותאמת ולכל הרמות: הן ללומדי התורה והשייכים לעניינים העמוקים יותר, והן לאנשים הפשוטים אליהם צריך להנגיש את הדברים ולהגיע לרמה שלהם.

"כשהרב אמר לנו שמשח כבר כאן ונמצא בפתח – ללא ספק אחד הביטויים הכי בולטים לכך הוא ה'התפרצות' וההתעוררות החדשה ללימוד החסידות, שבקרב כל החוגים; לא רק מתעניינים, כי אם גם לומדים ממש בעיון, לרוחב ולעומק. ובכלל זה גם ההפצה הגדולה של ספרי החסידות הנמכרים ללא הרף ובמהדורות החדשות עם הביאורים שמקרים את הספרים הקדושים אל מוחו וליבו של כל לומד. אפשר לראות למשל את מה שקורה בתכניות הלימוד של 'לב לדעת' לבני הישיבות וביריד החסידות של י"ט כסלו, אלו דברים שלא היו אף פעם בהיקפים כאלו!

"כל אלו דברים שקורים כעת בעולם, כתוצאה ברורה וטבעית מההסתכלות של הרבי על דורנו, הדור השביעי, שיזכה לקבל את פני משיח צדקנו. ולכשתמצי לומר, בדור השביעי גופא זהו ביטוי של תקופתנו זו, הקרובה ביותר לביאת המשיח, כשברור לנו שלא נותרו עוד שלבים נוספים לעבור והגאולה מגיעה תכף ומיד ממש – ברור ומוכן שצריכה להיות התפרצות עצומה ומן העבר השני שאיפה גדולה ורחבה, של לימוד החסידות בכל אתר ואתר.

"הדבר הזה, שבכל שכבות הציבור זוכים כיום לטעום מאורה של תורת החסידות, ובדגש מיוחד על שומרי התורה והמצוות המקפידים על קלה כבחמורה, זה אחד הדברים המשמחים ביותר שמראים שהגאולה קרובה כל כך.

"ויהי רצון שעד מהרה נזכה לגאולה האמיתית והשלמה בבניין בית המקדש, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים". ■

– מה נתת לנו? את "ה" אלוקינו" – את עצמך, שאתה תהיה הא-ל-וה שלנו. האהבה שלך אלינו מתבטאת בכך שהשרית את שכינתך עלינו עד שתיקרא "אלוקינו". זה כל כך עמוק, עד שלפי ההלכה לאותיות "נו" במילה "אלוקינו" יש קדושה של שם ה'. לכאורה, למה שזה יהיה קדוש? שם ה' הוא קדוש, שם אלוקים הוא קדוש, מה פתאום ששתי האותיות האלה יהיו קדושות גם כן? הן בסך הכול מצביעות על השייכות. אלא שזה עצם העניין. מדובר על כך שאנחנו נהיינו חלק מה', וזו האהבה הכי גדולה. "חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו". מהי החמלה? שנתת לנו את עצמך! וזה לאין ערוך לעומת מה שנתת לצבא מלאכי מרום. הם אומרים "קדוש", אומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו", אבל "אלוקינו" – את זה רק אנחנו יכולים לומר.

מישהו אמר לי פעם שהחידוש הגדול של קריאת שמע אינו המילים "ה' אחד". אפשר למצוא גויים שמאמינים בזה לא פחות מיהודים. אבל ש"ה הוא אלוקינו", זה החידוש. במקום אחר בעל התניא מסביר שכל הבריאה נבראה משם אלוקים, אבל יהודי נברא משם הויה, שזו בדיקת ההרגשה הפנימית של "אלוקינו". עיקר העניין של עול מלכות שמים הוא שיהודי יחקוק בליבו שהוא שייך לשם הויה, שידע מי הוא. ועל כך אנחנו אומרים בתפילה של יום טוב – "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו... ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת".

יהודי הוא מעל הטבע

מסופר שפעם אחת כ"ק אדמו"ר הרש"ב הורה לבנו, כ"ק אדמו"ר הרי"צ, לצאת לאיזו שליחות שהייתה נראית לא הגיונית, ממש לא על-פי טבע. הרי"צ חשש לצאת ואביו אמר לו, "עבד הויה הוא למעלה מן הטבע". הרי"צ עדיין לא כל-כך רצה משום שחשב, "אני עדיין לא מרגיש שאני במדרגה כזו". הרש"ב הביץ את חששו ואמר: "אם אתה יהודי – אתה קשור אל המעלה מהטבע!". כך יהודי צריך לחקוק בליבו: אני קשור אל המעלה מן הטבע, קשור לשם הויה, מעבר לטעם ודעת.

זהו עניין יציאת מצרים – שהיא מעבר לטעם ודעת. בשיר השירים נאמר "קול דודי הנה זה בא, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". "קול דודי" הוא ההתגלות האלוקית, והדילוג הוא המשכה אלוקית בלתי נפסקת. יש התגלות הדרגתית, לפי סדר, ויש דילוג שהוא קפיצה, לפסח. כשהיינו במצרים, במ"ט שערי טומאה, הקדוש ברוך הוא ירד אלינו והתגלה בניגוד לכל היגיון, לא על-פי הסדר הרגיל וההגיוני. ולא רק שהתגלה אלינו שם אלא שהתגלות הזאת הייתה באיכות יוצאת דופן – "אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ה', אני הוא ולא אחר". זו הייתה התגלות "שלא בערך", הקדמה להתגלות האדירה שתהיה בהר סיני, שבה נתן לנו השי"ת את התורה והמצוות שאיתן נוכל להמשיך לצאת ממצרים כל יום.

אבל המשך הפסוק אומר "ענה דודי ואמר לי: קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך". כמו שהשי"ת מדלג וקופץ שלא כסדר, כך ראוי שגם אנחנו נתעורר בבחינת דילוג, בלי חשבון של טעם ודעת. שכל יהודי לא רק יגיד אלא ירגיש בעומק ליבו – בשבילי נברא העולם. כמו שה' מדלג מעל לכל המשוכות, כך תעשה גם אתה. והבא ליטסה, הבטיחנו חז"ל, מסייעין אותו. ■

המאורות הגדולים

וכל המרבה לספר

מקום מיוחד נתבצר לסיפורי המופת ממורנו הבעל שם טוב הקדוש, אשר עברו מאיש לאיש ומדור לדור, וכבר בשנים ראשונות שלו על הכתב • לפנינו טעימה מרתקת מתוך הפרק העוסק במופתים שמימיים אלו, שורשם והיגדים מופלאים אודותם, מתוך הספר 'המאורות הגדולים' אודות הבעש"ט והרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, מאת בנימין ליפקין ויאיר וינשטוק, העומד לראות אור בע"ה

וכזה הוא מעשה נוסף: פעם הלך הבעל שם טוב חוץ לעיר עם התלמידים ובא עת מנחה ואמרו התלמידים שאין מים לנטילת ידים לתפלה, ולקח המטה והכה על האדמה ונבקע מעיין מים. מעיין פלאות זה הולך עד עצם היום הזה סמוך למעז'כוז' ונקרא על שמו אפילו בין האומות. סגולת המים נודעת למי שיש לו קדחת אשר נרפא מיד (קונטרס מאירת עיניים, ל"ה).

ועוד אמרו רבותינו צדיקי חב"ד בדבר כוחו הפלאי: הטעם לכך שעיקר גילוי המופתים היה באמצעות הבעל שם טוב, הוא מפני שהוא גילה את אורה של פנימיות התורה ואת העבודה שלמעלה מטעם ודעת (הנובעת מלימוד פנימיות התורה), ומפני (גילוי אור) זה יורדות ונעלמות כל הגבלות הטבע וזהו ענין המופתים (תורת מנחם חיי"ג, עמ' 264).

וכה אמר הרבי: "ענינו של הבעל שם טוב הוא הענין דגמילות חסדים, כידוע ומפורסם גם לאנשים פשוטים שענינו של הבעל שם טוב הוא עשיית מופתים להושיע את בני ישראל בכל המצטרך להם, בעניני רפואה פרנסה וכו' ובכללות בני חיי ומזונא ריחא" (התוועדות תשמ"ז ח"ג, עמ' 417). בהודמנות אחרת סיפר בשם חותנו רבנו הריי"צ זי"ע: "כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שפעם נכנס הבעל שם טוב אל החבראי קדישא במוצאי שבת ואמר להם שהחדר חשוך ויש להדליק נר. זה היה קודם הבדלה, ואצל החבראי קדישא לא היה כסף בכיס. ומכל מקום, היות שהבעל שם טוב אמר שיש לקנות נרות, הנה מתוך אמונה חזקה ברבם הכניסו את היד לכיס, ואכן מצאו שם כסף. לקחו את הכסף ויצאו וקנו נרות" (תורת מנחם חל"ו, עמ' 56).

מקובל בשם מורנו הבעל שם טוב, שכל אחד מישראל יכול לחצות נהר על גבי מטפחת אלא שצריך להאמין בזה. והיינו, שכאשר האמונה היא לא 'בדרך מקיף' אלא 'בדרך פנימי' היא מעמידה את האדם כולו, בכל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו, במעמד ומצב שלה (של האמונה). ואז לא ייפלא שהוא מושל על הטבע, כיון שמציאותו היא למעלה מהטבע, וכל מציאות הטבע לא נבראה אלא בשבילו, כמאמר רבותינו ז"ל "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית", וכיון שהענין ד"נקראו ראשית" הוא אצלו בגלוי, פועל הוא כל מה שצריך לפעול באין מפריע (תורת מנחם חיי"א, עמ' 42).

לא אחת רמז הבעל שם טוב לתלמידיו שומעי לקחו כי כוחו הפלאי גנוז בתורה, והסביר בכך את מאמר חז"ל על הפסוק "וירא אלקים את האור כי טוב" – "כי טוב לגנוז", והיכן גנוז הקב"ה? בתורה, שכן באור של ששת ימי בראשית יכולים להסתכל מסוף העולם ועד סופו, והאור הזה עומד לרשותם של הצדיקים שעתידין לבוא לעולם, וכל מי שזוכה למצוא בתורה אור הגנוז מסתכל בו מסוף העולם ועד סופו (כל סיפורי בעל שם טוב, עמוד יג).

מופלא היה הבעל שם טוב ומופלאות דרכיו, ואף תלמידיו ומקורביו העריכו אותו כעיר וקדיש מן שמיא נחית, שכוחו גדול לא רק בעולם התחתון בבחינת 'צדיק גזור והקב"ה מקיים', אלא גם בעולמות העליונים. דעה זו משתקפת בסיפורו של רבי זושא מאניפולי בשם אחיו רבי אלימלך מליזנסק על רבי אברהם אזולאי, בעל 'חסד לאברהם' ומגדולי המקובלים בדורו, שפגש את הבעל שם טוב ושאל אותו: "הנה חיברתי אני בעז"ה עשרה חיבורים קדושים, והמה חשובים מאד בגן עדן, ומפני מה מרעישים כל העולמות מתנועותיכם למטה... כי לא נוכל לעמוד על עמקם".

נכדו של הבעל שם טוב, בעל 'דגל מחנה אפרים', שמע בראש חודש ניסן את זקנו הגדול כשאמר לתלמידו המגיד ממזריטש "עתה העת שצריכים להתפלל, כי באחד בניסן ראש השנה למלכים ואז מתמנים בו כל השרים והשלטונות שבעולם, ולעת עתה נתמנו שרים לא טובים, ועתה הוא עת להתפלל".

רבי ישראל המגיד מקוזניץ מוסיף על כוחו של הבעל שם טוב בימים אלה: "והושיב כל מלאך על כנו, כשראה מלאך אחד שלא ישר בעיניו אז היה ממנה אחר תחתיו, ואת כוחו זה היה מפעיל לישועת ישראל לביטול הגזירות שהיו מאיימות על הצבור ולישועת היחיד שהיה שרוי בצער או בצרה".

אחד ההסברים למופתים שנתגלו על ידו מצוי בדברי הבעל שם טוב עצמו: "מפי הקב"ה יוצאות אותיות להנהגת העולם וכשבאות לעולמות האותיות מצטרפים לפי המקבלים, וכשיש צדיק בעולם ויודע האותיות שיצאו מפי הקב"ה, אף על פי שהן מצטרפות ח"ו שלא לטובה, יוכל להפוך הצירופים על ידי חכמתו ותפלתו כמו ת"מ מן מ"ת, ענ"ג מן נג"ע, ער"ש מן רע"ש, הכל לפי האותיות של הגזר דין" (הבעל שם טוב ובני היכלו, עמ' קצד).

הכוח הגנוז בתורה

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפנינשוב זי"ע סיפר בשם צדיק אחד תלמיד הבעל שם טוב, שהלך עם רבו לטבול במקווה בימי החורף, בעת ששרר קור גדול אשר נצבר כגליד על הגגות, אך למרבה הפלא המקווה התחמם תכף על ידי ייחודים.

הבעש"ט הק' עמד במקוה במשך מספר שעות עד שהתחיל הנר שדלק שם לטפטף ולכבות, ואמר לו החסיד לרבנו: "הנה הנר מטפטף ועומד לכבות", נענה ואמר לו הבעל שם טוב בזה הלשון: קח סנפיל (גליד של כפור) מהגג והדלק את הנר, מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לזה וידלוק. סיפר החסיד לאחר מכן שהיה הנר דולק והולך עד שהלך עמו לביתו אחר שעה ושתיים (קונטרס מאירת עיניים, ל"ד).

המשך מעמוד 3

מצד האמונה אלא גם מצד הכרת שכלו, עד שגם השכל של הנפש הבהמית יבין וישיג את מציאות הבורא.

הטעם לכך הוא, מפני שמהותו הגלויה של האדם היא נפשו הטבעית והבהמית. ובלשון רבנו הזקן בספר התניא (פרק כט), "היא היא האדם עצמו" – אצל רוב האנשים התחושה והתודעה הטבעית היא הרגשת הנפש הבהמית בלבד, ואילו הנפש האלוקית מורגשת בהם רק בעתים מיוחדים ואף גם זאת על-ידי יגיעה רבה ועצומה. לכן כדי שהאמונה תהיה גם מצד גדר האדם, הרי זה דווקא על-ידי הבנת שכלו. כאשר שכלו של האדם, גם השכל של נפשו הבהמית, מבין ומשיג בענייני אלוקות, אזי הידיעה והאמונה במציאות האלוקות נעשות קרובות אל פנימיותו וביכולתן להשפיע על הנהגתו.

שני שלבים אלה – האמונה הפשוטה וההזדהות הפנימית – הם הם שני השלבים האמורים ביציאה ממצרים, והם קיימים בכל יום בסדר עבודתו של היהודי לקונו:

ראשית העבודה בכל יום, מיד בקום האדם משנתו, היא אמירת "מודה אני לפניך". אמירה זו משמעותה – התמסרות כללית של האדם לקב"ה. הודאה זו אינה עניין של לימוד והתבוננות שכלית. אדרבה, לפני אמירת ברכות התורה אסור ליהודי ללמוד תורה. יתירה מזו: הודאה זו קודמת אפילו לנטילת ידיים של שחרית, כאשר עדיין טומאה שורה על ידיו. עניינה של ההודאה הוא לא לטהר את האדם, אלא להראות שגם במצבו זה כאשר הוא עדיין בטומאתו, מכל מקום הוא מוסר את עצמו בהודאה והתבטלות לקב"ה. זה בדוגמת השלב הראשון של יציאת מצרים, שלמרות שלא פסקה זוהמתו והטומאה הייתה עדיין בתוכו, מכל מקום התבטלו ישראל לקב"ה והלכו אחריו "במדבר בארץ לא זרועה", מעל כל חישובי השכל.

אבל כל זה הוא השלב הראשון של עבודת ה'. אחרי התבטלות נעלית זו צריך האדם לעבוד ולטהר את עצמו. החל מנטילת ידיים ושאר ההכנות לתפלה, כולל ההתבוננות ברוממות האל ובשפלות האדם, ואחר כך ההתבוננות במילות התפלה עצמה. ועל-ידי ההתבוננות בגדולת ה', ביכולת האדם להגיע ל"ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך", "בשני יצריך" – לפעול על נפשו הבהמית שגם היא תתעורר לאהבת ה', בדוגמת העבודה של ספירת העומר, עבודת ההתבוננות הפועלת שינוי גם במידותיה של הנפש הבהמית.

רק אחרי שני שלבים אלה בעבודת ה' מעפיל ומגיע האדם בסיום קריאת שמע לזכירת יציאת מצרים – היציאה המוחלטת מהמצרים וההגבלות שלו ולהתקשרות ראויה בקב"ה.

מצה – אמונה, יין – הבנה

שני שלבים אלה בגאולה מתבטאים בליל חג הפסח ביתר שאת, והם שני העניינים של אכילת שלוש מצות ושתיית ארבע כוסות יין: המצה נקראת בזהר (ח"ב מא, א) "מכילא דמהימנותא" – מאכל האמונה, ואילו היין הוא כנגד ספירת הבין (פרי עץ חיים, שער חמץ ומצה פ"ב) – עניין ההבנה וההשגה השכלית.

השלב הראשון ביציאה ממצרים, שלב האמונה הבאה מלמעלה, קשור למספר שלוש – בחינת השפע כפי שהוא מצד המשפיע, ולכן לוקחים שלוש מצות המסמלות שלב זה. לעומת זאת, השלב השני, שלב ההבנה וההשגה באלוקות, הנרמז בשתיית כוסות היין (בין), שייך למספר ארבע – בחינת השפע כפי שהוא בא בגדרי המקבל. לכן שותים ארבע כוסות יין, כנגד הבחינה הרביעית של כלי המקבל. שני שלבים אלה מתבטאים גם בכך שהמצה היא "לחם עוני" שאין בה טעם ותענוג, ואילו היין גורם תענוג לאדם. בשלב היציאה ממצרים כפי שהוא מצד המשפיע (הנרמז במצה) אין טעם ועונג. בשלב זה היציאה מזהמת מצרים היא רק מצד הגילוי העליון ולא מצד תכונותיו ורצונותיו של האדם, ולכן הוא אינו חש טעם בעבודתו ורק כוח האמונה פועל בקרבו. רק לאחר מכן, בשלב היציאה ממצרים כפי שהוא מצד גדר המקבל וכוחותיו שלו (הנרמזים ביין), אז הוא מקבל בעבודתו טעם ותענוג.

(על פי לקוטי שיחות חלק כו, וארא א. אוצר לקוטי שיחות מועדים, חג הפסח ב)

קמיעות נדירים

למרות שלא הייתה זו דרכו הקדושה, בשעה שהתעורר הצורך לכך השתמש רבנו הבעל שם טוב בקמיעות על פי קבלה מעשית בהתאם לכתבי האר"י והכתבים של ר' אדם בעל שם שהגיעו לידו. אולם יותר מכל נוהג היה להתפלל לרפואת החולים, ותפילת צדיק עושה רושם.

היו גם קמיעות שבהן כתב את שמו בלבד "ישראל בן אליעזר", שכן עולמות עליונים ותחתונים חרדו מפניו.

רבי נפתלי כץ, אחד המקובלים הגדולים בדורות שלפני צמיחת החסידות, בעל 'סמיכת חכמים', נהג אף הוא לחלק קמיעות. כשהגיע קמיע אחד משלו לבעל שם טוב הכיר שנכתב בעודו במקווה ובתענית אולם הוסיף: "אני אכתוב קמיע כזה לאחר אכילה, בשעה שאני יושב על המיטה".

יש אומרים כי בקמיעות של הבעל שם טוב לא היו כתובים שמות הקודש כי אם היה קלף חלק וכשר בלי שום כתיבה בתוכו, ואם המבוקש זכה להיוושע אזי ממילא היו באים המלאכים הקדושים הממונים על עניין הלז והיו מאירים על הקלף הכשר והחלק (הבעל שם טוב ובני היכלו, עמ' רג).

עין רואה ואוזן שומעת

כך יכול היה הבעל שם טוב הקדוש לראות מרחוק את השוורים הגזולים ולמסור לבעליהם על מקום המצאם, או להבטיח לאשה הממורת בבכי שבנה האבוד נמצא ביריד ברסלאו, ולאחר שיסיים את עסקיו יחזור לביתו, וכשראה כלי כל שהוא מעשה בני אדם כגון ספסל או שולחן, הכיר וידע את כל המחשבות שהיו לו לאומן, יוצר הכלי, בשעת ייצורו.

תלמידו רבי יעקב יוסף מפולנאה מביא בספרו 'צפנת פענח': עין רואה – ראוי לאדם להיות עין רואה מסוף העולם ועד סופו, ואוזן שומעת – קול כרוזים של מעלה. רק הגשמי והחומר שבאדם הוא מפסיק, הוא המפריע. בשעה שהיה מספר על גדולת רבו הבעל שם טוב הק' היה אומר שהיה שומע קול כרוזים של מעלה. פעם שאל את רבו מדוע שוהה כל כך הרבה במקווה, ומדוע הוא עוצם את עינו? השיב לו הבעל שם טוב: כשאני עוצם עיני פעם אחת בלבד, רואה אני את כל העולמות. במכתבו לרב מבראזיל (אחד משני המכתבים המובאים בספר 'שבחי בעש"ט') מטעים הבעל שם טוב: "תהלה לה', יש לי עיניים לראות למרחוק".

רבנו ה'צמח צדק' הגיד בשם זקנו רבנו בעל התניא כי לבעל שם טוב הייתה ראייה גשמית כדי ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. ועוד זאת הוסיף רבנו ה'צמח צדק' כי המדובר בראיה גשמית, ואילו ראייתו הרוחנית הייתה לאין שיעור – מסוף העולם ועד סופו (כל סיפורי בעל שם טוב ח"א, עמ' יג).

רק לספר

בעמדו על ערכם של סיפורי הבעש"ט לדורות היה הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע מספר כי בשעה שהובא לפני הבעל שם טוב עניין פיקוח נפש גדול, כגון שחלה בן יחיד, ציווה לעשות נר של שעווה, ונסע ליער והדביק את הנר לאילן ויחד ייחודים ופעל ישועה בעזרת ה' יתברך. בשעה שבאה פרשה דומה לפני תלמידו וממלא מקומו המגיד ממעזריטש עשה גם כן כך ואמר: "הייחודים והכוונות שכיוון הבעל שם טוב איני יודע, אך אעשה על סמך הכוונה שכיוון הבעש"ט" ונתקבל גם כן.

בשעה שבאה פרשה דומה לפני הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע אמר: אנו אין לנו כוח אפילו לעשות כך, רק אספר המעשה וה' יתברך יעזור. וכן היה (הבעש"ט ובני היכלו, עמ' רצו).

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

יבמות כז-מז

חג הפסח בדף היומי

המצה – מזון לנשמה

מצה... כיון דהדר אפייה בתנור, לחם עוני קרינא ביה,

ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח (יבמות מ, א)

ובזהר (ח"א קנ"ב, ב) איתא דכמו שבהשכלת גשמיות אין התינוק יודע ומשכיל כלום עד שטועם לחם (וכמבואר בגמרא, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן), כך בצאת ישראל ממצרים לא ידעו להשכיל גדולת ה' עד שאכלו מצה שהיא בחינת לחם היוצא מן הארץ העליונה.

וביאור הענין הוא, דענין קריאת התינוק אבא ואמא אחר טעימתו טעם דגן אינה ידיעה והשגה אמיתית מהו אביו שהוא היותו מולידו או מצד היותו חלק ממוח האב ממש ושטבע רחמי האב על הבן לפרנסו ולכלכלו ולהספיק כל צרכיו, כי התינוק אינו מכיר בכל זה, רק קורא אבא בלבד. ואמיתית הענין הוא למעלה מדעתו והשגתו, ועם כל זה אין לומר שלא הגיע שום הכרה בדעתו, שהרי מכירו בהכרה גמורה ולא יפנה אחר זולתו. והיינו שנמשך ידיעה זו האמיתית שלמעלה מדעתו והשגתו של תינוק, ונתלבשה בצמצום בדעתו והשגתו, עד ששייך כוונת הענין כמו שהוא ממש למעלה מדעתו, שהרי בקריאה זו שקורא אבא יש בהעלם כל ענין האמיתי איך שהוא אביו, רק שהושפל בדעתו כפי כחו שאת, והרי זה כמו הלומד הלכה עם התינוק שמעלים העמקות שיש בה ואומר לו קיצור ופסק ההלכה, וגם זה על ידי משל מדברים תחתונים, כדי ששייגנו התינוק במוחו והשגתו. ועם כל זה הרי הוא משכיל פסק ההלכה שהוא תכלית אמיתית הענין המוסכם על ידי העמקות. וכן הוא קריאת אבא ואמא שהתינוק קורא על ידי טעם דגן כנ"ל, ובלא הדגן לא היה יודע מזה לגמרי, ועל ידי הדגן נמשך לו ידיעה זו, שהיא באמת מגדלות הדעת, אלא שהושפלה בקטנות הדעת כנ"ל. והכח הזה בדגן הוא לפי ששרשו הוא מהחכמה, אלא שנשפל בגשמיות, ולזאת יש בו הכח להביא המשכת החכמה בבחינת מוחין דקטנות של התינוק כנ"ל.

והנה על דרך זה הוא ענין המצה מחמשת מיני דגן דוקא, שהיא מצות ה', ויהיה על ידי זה המשכת דעת אלוקי בנפשות בני ישראל להתלבש בהם כפי יכולתם שאת בבחינה שלמטה מהדעת, והוא שיקראו לאביהם שבשמים כמו שכתוב (ישעיה סג, טז) כי אתה אבינו, ורצונו לומר שתקבע בלבבותם אמונה במהותו ועצמותו יתברך איך שהוא מרום למעלה מעלה מכפי מה שנראה לעין בלבד ממה שמחיה את העולמות וחיות המלוכה בהם כנשמה בגוף, לפי שבאמת עיקר מה שמחיה אותם הוא על ידי היותו סובב עליהם, ולזאת כל העולם בטל במציאות וכלא ממש חשיבי, ואינו אפילו בחינת עוד ודבר טפל.

והנה באמת כל ישראל מאמינים בני מאמינים באמונת אומן זו, אבל מכל מקום הרי אין משיג הענין מהו מהותו יתברך וביטול העולם ממציאות ממש, שהרי כאן רואה העולם מחמת שאינו רואה מהות החיות שבו, אלא שמצייר ידיעה זו בדעתו שהעולם בטל, ואילו היה רואה את החיות לא היה רואה את גשמיות העולם, ואין לידיעה זו ערוך עם כמו שהוא בעצם, והרי זה כמשל קריאת אבא שהתינוק קורא לגבי עצמיות ביאור הענין איך שהוא ואין שהגדול

מעלת דברי סופרים על דברי תורה

וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (יבמות לו, ב)

ומצינו גם שאמרו חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, ומזה נראה שאע"פ שדברי סופרים הם רק סיג לדברי תורה מכל מקום יש בהם מעלה על דברי תורה.

ויוכן זה על פי משל, כאשר ירצו השרים והעבדים להתראות לפני המלך, יבקשו דבר שיתרצו בו בקיום דבר שרצונו הפנימי נמשך בו, וכאשר יעשו לו פנימיות רצונו, אז יהיה נמשך נפשו אליהם ויקבלו בגילוי אור פני מלך בקירוב ואהבה רבה, אך בזה עדיין לא נודע אמיתית מהותו ממש כלל ולא נתקברו אליו בעצמו, מפני שפנימיות רצונו אלה אינם מגיעים בעצם מהותו כל כך. אך במה ידעו קצת במהות עצמותו ממש – הוא במה שלא יחפז וימאס מאד בדבר מה, וזה מפני שהדבר הזה הוא היפוכו ומנגד לעצמותו ממש, ובוזה נודע על כל פנים בדרך שלילה הדבר שהוא היפוכו ומנגדו ממש, וכאשר יתרחקו מדבר המנגדו ממש, הרי בזה יגיעו לעצם מהותו יותר מדברים שעושים רצונו, שאין זה עצם מהותו ממש.

וכך הוא הנמשל בהפרש שבין מצוות עשה ומצוות לא תעשה, דהגם שבמצוות עשה שהן פנימיות רצונו ושבבחינת הנחת רוח שלפניו שאמר ונעשה רצונו, ורצונו הפנימי נמשך ומתגלה בגילוי אור פני מלך חיים בכל קיום מצוה ומצוה, אך זהו עדיין אינו מגיע בעצם מהותו ממש. אבל במניעת דבר היפוכו המנגד לעצמות ממש שהם שס"ה לא תעשה, שבוזה שרואים שהוא מנגדו אליו ממש והוא שנאוי ומתועב בעיניו, ודאי יש בזה קירוב וידיעה למהות עצמותו בדרך שלילה מן ההיפוך, יותר מן ההשגה בעצם שעל ידי מצוות עשה.

והנה כל מהות תורה שבעל פה הרי הוא רק לעשות הרחקות וגדרים וסייגים וחומרות ויתירות, והן הן הדרשות של חכמי ישראל שנקראים דקדוקי סופרים, שרובם ככולם הם גדרים וסייגים בלבד לעשות משמרת למשמרת שלא יגעו בדבר האסור על פי תורה, שזהו הוראה על היות שרשן למעלה מעלה מן הלא תעשה.

(על פי מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' סג ואילך)

אכילת קדשים על ידי אדם העליון

מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין (יבמות מ, א)

ולהבין איך על ידי אכילת כהנים נפעל כפרה על החטא, יש להקדים מה שאמרו (זבחים יג, ב) על הפסוק ואם האכל יאכל – בשני אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם (היינו אכילת כהנים) ואחת אכילת מזבח.

והענין הוא דאכילת מזבח הוא שהיו מקריבין הבהמה עליו, ואש שלמעלה יורד ואכיל קרבניו, כמאמר רז"ל כדמות אריה היה יורד ואוכל קרבנות, והיינו בחינת הבריורים שמתבררים הניצוצים דתהו שנפלו דרך שבירה לנוגה ומתעלים לקדושה, שנבלעים בספירת המלכות דאצילות שהיא מקור העולמות (כמו שכתוב מלכות כל עולמים).

והנה עולם התהו שרשו גבוה מאוד נעלה, ולכן העלאת הניצוצות דתהו מכפרת על האדם, כי הפגמים שנעשו על ידי החטאים מתמלאים על ידי האור הנמשך ממקום יותר נעלה, שלא נפגם על ידי החטאים. ולכן המזבח מכפר.

אמנם אכילת אדם הוא בדרגא נעלית יותר מאכילת מזבח, כי אדם הוא בחינת ז"א שהם ששה מדות המשפיעים למלכות, ונקרא אדם העליון שעל הכסא. ועל ידי אכילת המזבח גורם המשכה מאור אין סוף, להמשיך לבחינת האדם דלעילא שעל הכסא דמות כמראה אדם. וכאשר צריכים להמשיך השפע מבחינת אדם דלעילא, ולמטה, מוכרח להיות

מבינו, והיינו שהושפל מבחינת דעתו יתברך העצמיות שיודע את עצמו ובידיעה זו יודע את כל הנבראים ומחיה אותם על ידי ידיעה זו והם בטלים בידיעה זו כזיו השמש בשמש – הנה ידיעה זו נתצמצמה ונתלבשה בלבושים והעלמים עד שתהא מושגת בדעת האדם שידע כל הענין האמיתי הלו, אלא שאינו יכול לתפוס עצמיות הדבר כמו שהוא בדעתו יתברך, רק תמצית הענין בקיצור, היינו היותו יחיד ומיוחד ושכולא קמיה כלא חשיב, שזהו יודע בדעתו. ולפי שאי אפשר שישגי הדבר כמו שהוא, לכן אין הענין בו רק בבחינת אמונה, וכנ"ל ממשל תפיסת התינוק פסק ההלכה בלי הטעם והעומק כמו שהוא.

וזה מגיע לבני ישראל על ידי המצה, ולכן המצה היא לחם עוני שלא הספיק להחמיץ, כי החמץ מורה על בחינת היש שהוא נתפח ונגבה, והיינו בחינת בינה השגת הדבר לאורך ורוחב ובחינת יש, מה שאין כן בחינת החכמה – כח מ"ה ביטול בתכלית, כי כולא קמיה כלא חשיב, ונשפלה ידיעה זו למטה מהשגה, ועל כן אינו נגבה ונתפח.

(על פי דרך מצותיך, מצות אכילת מצה)

לידת הנשמות אחרי שבועה חדשים

ילדה לשבעה יולדת למקוטעין (בכמות כב, א)

במוסף ודשמיני עשרת[אז הזיווג... על ידי יסוד ז"א... והיא מתעכרת ממנו סוד הריון הולד, ונמשך עיבור זה עד שבעה חדשים מקוטעין, שיוצלת זיוס שזיני של פסח כסוד קריעת ים סוף (סידור הארז"ל קול יעקב, יום שמיני עצרת)]

ולבין מהו ענין לידה זו ומהי שייכותה לקריעת ים סוף, הנה ידוע מאמר רז"ל דישראל עלו במחשבה, פירוש שנשמות ישראל נמשכו מאותיות מחשבתו יתברך, ובעודם שם, הם נקראים אחים ורעים להקב"ה, דקודשא בריך הוא ז"א דאצילות.

כמו על דרך משל במחשבת שכל שהאותיות דמחשבה הם מתאחדים בתכלית עם השכל עד שנראים כאילו המה עצם אחד מתחלתו, שהרי בחושבו השכל אינו מרגיש כלל להפריד בין האותיות להשכל, ונדמה לו כאילו אין כאן אלא מהות אחת הוא השכל הממלא מוחו, ואין האותיות נפרדים לעצמן. ולא כמשל הדיבור שבפה שהוא לבוש נפרד מן השכל רק שמתלבש בו כמו שהאדם מתלבש בבגד, מה שאין כן המחשבה היא לבוש המחובר, עד שנראה מתאחד בתכלית עם השכל.

וכן למעלה הרי שיש רבוא נשמות ישראל הם בחינת שיש רבוא אותיות המחשבה שמיחדים בתכלית עם בחינת המדות דאצילות הנקרא ז"א ולכן נקרא אחים ורעים להקב"ה כנ"ל ואזי הם בחינת אלקות ממש כלומר, התפשטות אורו ית'.

והנה אם כן יפלא מאד למשכיל איך אפשר להיות האדם הישראלי בחינת נפרד ויש לעצמו כמו שהוא למטה בזה העולם, אחר שנשמתו היא חלק אלקה ממעל ממש, אך הענין הוא כי באמת הנשמה יורדת מאצילות לעולמות ב"ע, ונעשית בחינת נברא להיות יש ודבר ממש, והתהוות זו של הנשמה להיות יש מאין הוא על ידי ספירת המלכות, כי המלכות נקראת לבוש כמו שכתוב ה' מלך גאות לבש שמסרת ומעלמת אלקותו יתברך בלי יתגלה כמו שהוא.

אמנם בשביל שהנשמה תתהווה בבחינת יש, צריכה להיות בעיבור בבחינת המלכות, כמו בגשמיות שהעובר שוהה ברחם הנקבה ועל ידי זה נעשה מציאות יש ודבר בציור אדם רמ"ח איברים ובמשך שבועה חדשים אוכל ושותה ממה שאמו אוכלת ושותה ועל ידי זה מתוסף בו חיות להיות חזק ובריא ושלם, וכך הנשמה דאצילות היא בחינת אין, ועל ידי זה שהייתה ברחם הנקבה, נעשית בבחינת יש ודבר, ואחר כך אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה דהיינו שמקבל חיות מאורות עליונים הנמשכים במדת מלכותו יתברך כנ"ל, ואזי נעשה יש ודבר יותר ועד שיוכל לירד בעולמות.

והנה בשביעי של פסח הוא לידת הנשמות, היינו שאז הוא המשכת ולידת הנשמה מההעלם במלכות דאצילות לידי גילוי ממש בעולמות.

והנה ענין לידה זו הוא ענין אחד ממש עם קריעת ים סוף, כי מלכות דאצילות נקראת ים, והנשמות בעודם בבחינת עיבור הם כמשל הברואים שבים, שהם מכסה עליהם והם מובלעים בו ומתאחדים עמו בתכלית עד שמי הים הם חיותם וקיומם, ואם יסתלקו מן המים ליבשה מיד הם מתים, כי לא יוכלו להתקיים שם. וכך הנשמות דאצילות הם בחינת אלקות ממש, ומובלעים בספירת המלכות ומתאחדים בתכלית עם הארת אלקות שבמלכות, ולא יוכלו להתמשך ולהתגלות כלל בגוף נברא, כמשל הדגים שלא יוכלו לילך ביבשה. וכמו שכתוב בזהו בענין רב המנונא, שהנשמות שמאצילות נקראים נוני ימא.

והנה ענין קריעת ים סוף שהים ראה ויננס היינו העברת וסילוק ההסתר וההעלם הנ"ל, ולהיות הנבראים רואים גילוי האצילות, והיינו ענין לידת הנשמות דאצילות על דרך משל כשנקרע הים הגשמי ונעשה יבשה, אזי רואים את הברואים שבו שהיו מכוסים, וכמו כן הנשמות דאצילות שהיו סתומים ומכוסים בים דאצילות, מתגלים ממש בעולמות היינו שמהות ועצמות הנשמות דאצילות ממש מתלבשת בגוף הנברא, והיינו ענין הלידה וכנ"ל.

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א עמ' קנ"ד-קסא)

האתערותא דלתתא דרוגמא זו ממש, והיינו שיאכל אדם שלמטה דוקא, כי אדם נעשה ברמות וצלם העליון כמו שכתוב נעשה אדם בצלמינו, וזהו ענין אכילת כהנים.

והטעם לכך שבחינת אדם העליון צריך לאכילה הוא, כי הנה לגבי עצמות אור אין סוף ב"ה הרי גם אדם העליון הוא באין ערוך כלל, כי אור אין סוף הוא מרום ונשגב מגדר עולמות לגמרי, וכמאמר אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן לון עשר ספירן כו' וכמה גופין תקינת לון כו' חסד דרועא ימינא כו', הרי כללות העשר ספירות נקראים בשם גופין לגבי אור א"ס ב"ה, דכמו שהגוף אינו בערך כלל לגבי הנפש שזה רוחני וזה גשמי, כמו כן הכלים דעשר ספירות עם היותן אלקות, מכל מקום הן כגופין לגבי אור א"ס ב"ה. ולכן צריכים להמשיך לאדם העליון מבחינת אור א"ס עצמו, וזהו בחינת אכילת אדם.

והנה המשכה זו דאכילת אדם היא מעצמות א"ס שלמעלה לגמרי מהעולמות, ולמעלה ג"כ מעולם התהו, דבתוהו עם היות שהיה שבירת הכלים, הרי זה גופא שיש כלים הרי זה מורה שזהו אור השייך על כל פנים להיות בכלי (אלא שהאורות מרובים פעלו שבירת הכלים), אבל אכילת "אדם העליון" היא המשכת אור חדש שלמעלה לגמרי מהעולמות, ולכן אכילת הכהנים פועלת מה שלא פעלה אכילת המזבח, המשכת תוספת חיות בקיום התורה והמצוות.

(על פי דרך מצותיך מצות אכילת קדשים. סה"מ תרס"ג ח"א ע' נ ואילך. סה"מ תשי"ג ע' כח ואילך)

האומנם יהודי הוא "סחוף ודווי"?

גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם

(בכמות כז, ב)

האמת היא, שכלפי כל יהודי, הרי העובדה ש"ישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'", אין לה תפיסת מקום אצלו. שהרי כשיהודי אומר דבר-תורה ומקיים מצוה אחת, אזי נעשה "אושפזיכן לגבורה", ועושה מהעולם דירה לו ית' – ל"עיקר שכינה".

ואף על פי שהעולם לא רואה זאת (ורק בביאת המשיח יהיה הגילוי בעולם), הנה אצלו הרי זה כבר בגילוי, כיון שהכניס בזה את כח המעשה שלו, ביחד עם הכחות שהביאו אותו לידי מעשה זה.

ועל דרך מי שיש לו תענוג גדול ביותר, ובשעת מעשה נעקץ ע"י זכוב, שאינו מרגיש כלל את העקיצה. – לא אומרים שאין עקיצה; אלא יש עקיצה, אבל הוא לא מרגיש זאת, מצד גודל התענוג מזה שנמצא יחד עם הקב"ה באותה דירה.

אמנם, ענין זה שנמצאים יחד עם הקב"ה באותה דירה כו' – שייך רק לבני ישראל, עליהם נאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", להיותם "עם קרובו", וכמו שכתוב "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו", וכדאיתא במדרש "אשר לו אומה קרובה אין כתיב כאן, אלא אשר לו אלקים קרובים אליו", והיינו, שכאן לא נאמר שיהודי הוא קרוב לאלקיו, שבשביל זה יש צורך בעבודה ויגיעה, אלא בכל מעמד ומצב שנמצא מתקרב הקב"ה אליו;

אבל כשמדברים עם גוי לפני שהתגייר, הרי כיון שאין לו שייכות לענינים אלו, אסור לרמות אותו, ולכן צריך לומר לו, שמצד נקודת-מבט של גוי בענינים גשמיים וחומריים, הנה "ישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'".

(על פי תורת מנחם חס"ד ע' 122)

על ידי קפיצה הים ייבקע

ליהודי שתיאר במכתבו את הקשיים העומדים בפניו בפעולותיו, הראה הרבי כי הפתרון למצוקתו נמצא בתאריך כתיבת המכתב...

(מאשר הנני קבלת מכתבו) מפרשת "שבת-שירה" - יום ג' - שעניינו: על ידי קפיצה נבקע הים (עלמא דאתכסיא) ונמצאה בו מסילה לכל אחד ואחד, ואפילו קטנים הלכו בו, ומתוך אמירת זה אלי כו', ובאופן דשירה. ואם תמצי לומר - הרי זה מענה לתוכן מכתבו.

מאשר הנני קבלת מכתבו אשר-שירה" - יום ג' - שענינו: על ידי קפיצה נבקע הים (עלמא דאתכסיא) ונמצאה בו מסילה לכל אחד ואחד, ואפילו קטנים הלכו בו, ומתוך אמירת זה אלי כו', ובאופן דשירה. ואם תמצי לומר - הרי זה מענה לתוכן מכתבו.

יפוצו מעיינותיך חוצה

ביקור בספריית 'מעיינותיך' / בנימין ליפקין

מגיד

מבחר מהמכתבים הכלליים של הרבי

לחודש ניסן, במהדורה חדשה, מהודרת ומאירת עיניים

בן-חורין, ועד לחירות המלאה, חירות פנימית וחיצונית. הגבלת החירות יכולה להיות על-ידי הפרעות פנימיות, הנובעות מתכונות מולדות או נרכשות, שנוספו על-ידי חינוך, הרגל וכיוצא באלה, וכל אלה כובלים את ידיו של האדם מלבטא את מהותו האמיתית. לצד אלה עלולה החירות להיות מוגבלת על-ידי הפרעות חיצוניות שהעולם החיצוני כופה על האדם, החל מטרדות הפרנסה וכדומה, דרך מוסכמות חברתיות המפעילות לחץ על האדם להיכנע להן, ואף לעג כלפי יהודי המנסה לשמור תורה ומצוות כרצון השי"ת.

כדי לחתור לחירות אמיתית צריך להגדיר תחילה מהי חירות, וכאן מתברר שחירות היא מושג יחסי. בעבור צמח חירות משמעותה שהוא מקבל את כל צרכיו הדרושים לגידולו - אדמה, מים, אוויר וכדומה - שאז הצמח משוחרר מכל דאגה והפרעה. אבל אם נחיל את מושג החירות הזה על בעל-חיים, ונספק לו את כל צרכיו במזון, מים וכדומה, ועם זה נאלץ אותו להישאר במקום אחד ולא לזוז ממנו - בעבורו אין הגבלה גדולה מזו, ומצב כזה הוא בעבורו מאסר ושבי חמורים ביותר, כי חסר לו דבר שהוא עיקר מהותו.

כשנעלה בדרגה ונחיל את מושג החירות של בעל-חיים על אדם - נספק לו את כל צרכיו ואף ניתן לו חופש תנועה, אלא שננתק אותו מחיי שכל - בעבור אדם זה מצב של מאסר ושבי, השולל ממנו את עיקר חייו. כי חירות במושגים של בן-אדם היא חירות אחרת לגמרי מזו של בעל-חיים, והיא אמורה להביא לידי ביטוי את מהותו ואת שאיפות נפשו.

לאור זאת אפשר להבין שגם מושג החירות האנושי, ההופך אדם רגיל לבן-חורין במלוא המידה, אינו עונה על הגדרת החירות במושגייה של הנשמה היהודית. את שאיפותיה של הנשמה אי-אפשר להשביע על-ידי חכמה ושכל אנושיים, אלא רק על-ידי חיבור עמוק עם הקב"ה האין-סופי. וגם אז אין היא יודעת שובעה, ואינה יכולה להישאר במקום אחד. היא שואפת לעלייה מתמדת, ליציאת מצרים אין-סופית. זו החירות שאליה עלינו לחתור ביזמן חירותנו, חג הפסח.

מאז ראשית עלותו של הרבי לכס ההנהגה, נהג לשגר לקראת חגי תשרי וחג הפסח איגרות מיוחדות, שזכו לכינוי 'מכתבים כלליים'. המכתבים האלה מוענו "אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם", ועצם הפנייה הזאת מעידה שהרבי ראה בהם מסר המופנה לכל יהודי באשר הוא.

ריכוז המכתבים יחדיו מעניק תמונה רחבה ומעמיקה של מגוון תחומים ועניינים הקשורים בחגים האלה.

אחד הדברים שמאפיינים במובהק את המכתבים האלה הוא שפע ההערות ומראי המקומות המובאים בתחתית כל מכתב, ומעניקים מקורות והרחבות כמעט לכל מילה במכתב. חסידים נהגו ללמוד את המכתבים עם ההערות, מתוך עיון במקורות שצינו, ושם נגלה לעיניהם עומק מופלא, שהמחיש כי כל מילה במכתב מדויקת ויסודתה בהררי קודש.

כדי להביא את האוצר העצום הזה לציבור הרחב החליטה הוצאת 'מעיינותיך' להגיש מבחר מהמכתבים האלה במהדורה חדשה, מהודרת ומאירת עיניים, תוך כדי סידור המכתבים בחלוקה לפי נושאים, בשני כרכים, האחד לחגי תשרי והאחר לחג הפסח.

בכל אחד מהכרכים מוגשים יותר משלושים מכתבים, המקיפים את הנקודות העיקריות שפיתח הרבי במכתבים הכלליים האלה.

המכתבים מובאים תחת כותרת ופתיח מיוחד, המסכם את תוכנו של כל מכתב, והמזמין את הקורא לצלול פנימה ולראות את האור כי טוב. בתחילת כל כרך מופיע מבוא רחב, המסכם את המבט המקורי והמיוחד של הרבי על החגים ועל ההוראות שעלינו ללמוד מהם.

בכרך המכתבים לחג הפסח מופיעות נקודות רבות. לפנינו טעימה קלה ותמציתית של אחד הנושאים המוגשים בספר בטוב טעם. באמצעותה ניתן יהיה לקבל מושג על העושר האצור בתוכו.

אחד משמותיו של חג הפסח הוא זה שקבעו לו אנשי כנסת הגדולה בנוסח התפילה, 'זמן חירותנו'. החג הזה נועד לתת כוח ליהודי להיות

חדש

כל ספרי 'מעיינותיך' וגיליונות 'כי קרוב' מחכים לכם בכל סניפי רשת 'אור החיים' ברחבי הארץ

ירושלים: ירמיהו 13. שאולזון 49 הר נוף. הפסגה 45 בית וגן. בר אילן 4. תבוק 2. בני ברק: רבי עקיבא 152. רבי עקיבא 68. הרב כהנמן 64. נחמיה 28. אהרונביץ 12 מרכז רימונים. בית שמש: יהודה הנשיא 6. נחל יצנים 3. מודיעין עילית: חפץ חיים 7. שדרות יחזקאל 2. אשדוד: יהודה הנשיא 8. הורקנס 8. ביתר עילית: הר"ן 9. אלעד: יהודה הנשיא 94. פתח תקווה: רוטשילד 75. נתניה: משה הס 18. נתיבות: הרמב"ם 13. חיפה: מיכאל 27.

